

UAB „Rusnės perlas“, į. k. 302244052, Cinkupio g. 17, Kalotės k., LT-92284 Klaipėdos r. sav.,
tel. +370 699 44435, el. p. rusnes.perlas@gmail.com

(vardas, pavardė, juridinio asmens pavadinimas, adresas, telefonas, el. paštas)

Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriui

PRAŠYMAS
DĖL ŽEMĖS SKLYPO PAGRINDINĖS ŽEMĖS NAUDOJIMO PASKIRTIES
IR ŽEMĖS SKLYPO NAUDOJIMO BŪDO PAKEITIMO

2022 m. lapkričio 16 d.

Šilutė

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 2 punktu, prašome pakeisti žemės sklypo (kadastro Nr. 8854/0003:494), esančio Šilutės r. sav., Rusnėje, pagrindinę žemės naudojimo paskirtį iš žemės ūkio paskirties į kitą naudojimo paskirtį ir žemės sklypo naudojimo būdą iš kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai į vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų teritorijos.

Pridedama:

- Įgaliojimas, 2022-02-17, 1 lapas;
- Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės išrašas, 2 lapai;
- Žemės sklypo planas M1:500, 2 lapai;
- Nemuno deltos regioninio parko tvarkymo plano ištrauka, 1 lapas;
- Sklypo Neringos g., Rusnė, Šilutės r. (kadastro Nr. 8854/0003:0494) istoriniai, urbanistiniai ir ikonografiniai tyrimai, 33 lapai;
- Rusnės miestelio istorinės dalies (2933) teritorijos, Šilutės r. sav. Rusnės mstl., sklypo Neringos g., kad. Nr. 8854/0003:0494, 2022 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų pažyma, 6 lapai.

Direktorius Singaras Butkus

UAB „RUSNĖS PERLAS“

Įmonės kodas: 302244052, PVM mokėtojo kodas: LT100004496419,
adresas: Cinkupio g. 17, Kalotės k., LT-92284 Klaipėdos r.
telefonas: +370 699 44435, el. paštas: singaras71@gmail.com

Įgaliojimas

Klaipėda, 2022 m. vasario 17 d.

UAB „Rusnės perlas“ (įmonės kodas 302244052), atstovaujama direktoriaus **Singaro Butkaus**, veikiančio pagal Bendrovės įstatus (toliau vadinama **įgaliotoju**), įgalioja [redacted] (a. k. [redacted]), gyv. [redacted]), atstovauti įgaliotoją Šilutės rajono savivaldybės administracijoje, Nacionalinėje žemės tarnyboje prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos, Valstybės įmonėje Registrų centras ir visose kitose valstybinėse valdžios ir valdymo įstaigose, įmonėse ir organizacijose įgaliotojo vardu teikiant prašymus ir duomenis dėl žemės sklypo (kadastro Nr. 8854/0003:494), esančio Rusnėje, Šilutės r. sav., pagrindinės žemės naudojimo paskirties ir žemės sklypo naudojimo būdo keitimo, bei atlikti visus kitus veiksmus, susijusius su šiuo pavedimu.

Įgaliojimas galioja iki du tūkstančiai dvidešimt trečiųjų metų vasario septynioliktosios dienos.

Įgaliotojas:

UAB „Rusnės perlas“ direktorius Singaras Butkus

NEKILNOJAMOJO TURTO REGISTRO DUOMENŲ BAZĖS IŠRAŠAS
2021-11-15 07:41:11

1. Nekilnojamojo turto registre įregistruotas turtas:

Registro Nr.: 44/1578966
Registro tipas: Žemės sklypas
Sudarymo data: 2013-01-23
Šilutės r. sav., Rusnė

2. Nekilnojamieji daiktai:

2.1.

Žemės sklypas
Šilutės r. sav., Rusnė
Unikalus daikto numeris: 4400-2564-4860
Žemės sklypo kadastro numeris ir kadastro vietovės pavadinimas: 8854/0003:494 Rusnės m. k.v.
Daikto pagrindinė naudojimo paskirtis: Žemės ūkio
Žemės sklypo naudojimo būdas: Kiti žemės ūkio paskirties žemės sklypai
Žemės sklypo plotas: 0.1234 ha
Žemės ūkio naudmenų plotas viso: 0.1234 ha
iš jo: ariamos žemės plotas: 0.1234 ha
Žemės ūkio naudmenų našumo balas: 35.0
Matavimų tipas: Žemės sklypas suformuotas atliekant kadastrinius matavimus
Indeksuota žemės sklypo vertė: 82 Eur
Žemės sklypo vertė: 51 Eur
Vidutinė rinkos vertė: 281 Eur
Vidutinės rinkos vertės nustatymo data: 2021-10-26
Vidutinės rinkos vertės nustatymo būdas: Masinis vertinimas
Kadastro duomenų nustatymo data: 2012-12-14

3. Daikto priklausiniai iš kito registro: įrašų nėra

4. Nuosavybė:

4.1.

Nuosavybės teisė
Savininkas: UAB "Rusnės perlas", a.k. 302244052
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
Įregistravimo pagrindas: 2021-11-05 Pirkimo - pardavimo sutartis Nr. 5634
Įrašas galioja: Nuo 2021-11-09

5. Valstybės ir savivaldybių žemės patikėjimo teisė: įrašų nėra

6. Kitos daiktinės teisės : įrašų nėra

7. Juridiniai faktai:

7.1.

Nekilnojamasis daiktas yra nekilnojamųjų kultūros vertybių teritorijoje (jų apsaugos zonoje)
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
Įregistravimo pagrindas: 2017-08-07 Kultūros paveldo departamento pranešimas Nr. 08-01
Aprašymas: 2013-09-09 Vertinimo tarybos aktas Nr.: KPD-AV-546
Įrašas galioja: Nuo 2017-08-24

8. Žymos: įrašų nėra

9. Teritorijos, kuriose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos:

9.1.

Valstybiniai parkai (V skyrius, dvidešimt trečiasis skirsnis)
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
Įregistravimo pagrindas: 2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-711
Plotas: 0.1234 ha
Įrašas galioja: Nuo 2020-01-02

9.2.

Paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostos (VI skyrius, aštuntasis skirsnis)
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
Įregistravimo pagrindas: 2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-711
Plotas: 0.1234 ha
Įrašas galioja: Nuo 2020-01-02

9.3.

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos (VI skyrius, septintasis skirsnis)
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
Įregistravimo pagrindas: 2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-711
Plotas: 0.1234 ha
Įrašas galioja: Nuo 2020-01-02

10. Daikto registravimas ir kadastro žymos:

10.1.

Suformuotas naujas (daikto registravimas)
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
Įregistravimo pagrindas: 2012-12-14 Nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla 2013-01-10 Nacionalinės žemės tarnybos teritorinio skyriaus vedėjo sprendimas Nr. 17SK-(14.17.110.)-72
Įrašas galioja: Nuo 2013-02-06

10.2.

Kadastrinius matavimus atliko (kadastro žyma)

UAB "Geosala", a.k. 300150946
Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-2564-4860, aprašytas p. 2.1.
[registravimo pagrindas: 2008-09-30 Kvalifikacijos pažymėjimas Nr. 2M-M-696
2012-12-14 Nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla
]rašas galioja: Nuo 2013-02-06

11. Registro pastabos ir nuorodos: įrašų nėra

12. Kita informacija: įrašų nėra

13. Informacija apie duomenų sandoriui tikslinimą:

13.1.

Duomenys patikslinti 2021-10-26, užsakymo Nr. 28626930

Patikslinimas galioja iki: 2021-11-24

Patikslinimas atliktas:

Dokumentą atspausdino

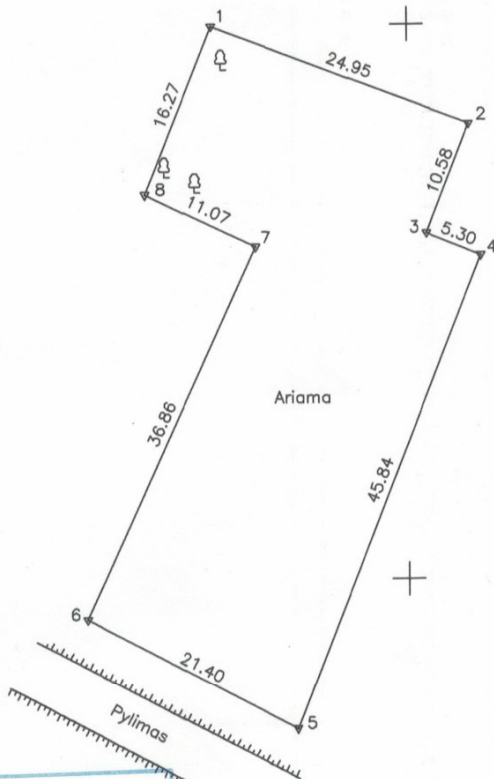
GRAŽINA KAZLAUČIENĖ

ŽEMĖS SKLYPO PLANAS M 1:500

Sklypo plotas 1234 m²

6132000.00
333450.00

ŽEMĖS SKLYPO RIBOS PAŽYMĖTOS KADASTRO ŽEMELAPYJE
2013.01.23
Vilniaus miesto savivaldybės geografinės informacijos specialistė ekspertė
[Signature]

SUDERINTA
Nemuno deltos regioninio parko direkcija
2013.01.23
[Signature]
Ramūnas Lyčis

Kadastras:	vietovė	Rusnės	blokas	sklypas
Žemės sklypo kadastras Nr.		8 8 5 4 0 0 0 3	0 4 9 4	

Gatvė, namo Nr.	
Kaimas (miestelis)	Rusnės mstl.
Seniūnija	Rusnės
Miestas (rajonas)	Šilutės
Apskritis	Klaipėdos

Gretimybė	Gretimio žemės sklypo kadastras Nr.	Pastabos
1-2	8854/0003:256	
2-3-4-5		Valstybinė žemė
5-6		Pylimas
6-7-8	8854/0003:165	
8-1		Valstybinė žemė

Naudojamas plotas							
Privati				Valstybinė			
atskirai		bendrai		atskirai		bendrai	
ind.	m ²	ind.	m ²	ind.	m ²	ind.	m ²

Su paženkintomis vietovėje žemės sklypo ribomis, aprašytomis . . . 2012. . . m. . . gruodžio . mėn. 8. d. žemės sklypo paženklinimo-parodymo akte, ir nustatyti plotu sutinku žemės savininkas (naudotojas):
[Signature] (vardas, pavardė) (parašas) (data)

Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos
Šilutės miesto (rajono) skyrius
Patikrinęs: Yvr. geodezininkė
Suderino: Vedėjas
(parašas) (vardas, pavardė) (data)

UAB "Geosala"
LICENCIJOS NRG-850-(817) IŠDUOTA 2008 spalio 08 d.

Pareigos	Parašas	Vardas, pavardė	Data
Geodezininkas	[Signature]		2013.01.23

ŽEMĖS SKLYPO PLANAS M 1: 500

Sklypo plotas 1234 m²

Žemės sklypo kadastro Nr. 885400030494

KOORDINAČIŲ ŽINIARAŠTIS

Koordinacijų sistema LKS-94							
Taško Nr.	Kodas	X	Y	Taško Nr.	Kodas	X	Y
1	R	6131999.90	333482.31				
2	R	6131991.04	333505.63				
3	R	6131981.19	333501.76				
4	R	6131979.21	333506.68				
5	R	6131936.57	333489.86				
6	R	6131946.50	333470.90				
7	R	6131980.02	333486.23				
8	R	6131984.80	333476.24				

SKLYPO CENTRO KOORDINATĖS	
Koordinacijų sistema	Koordinatės X/Y
Valstybinė LKS-1994	X=6131969 Y=333489
Žiniaraštį sudarė [parašas] [vardas ir pavardė]	2M-M-696 [data] 2012.12.19 (kvalifikacijos patvirtėjimo Nr.) (data)

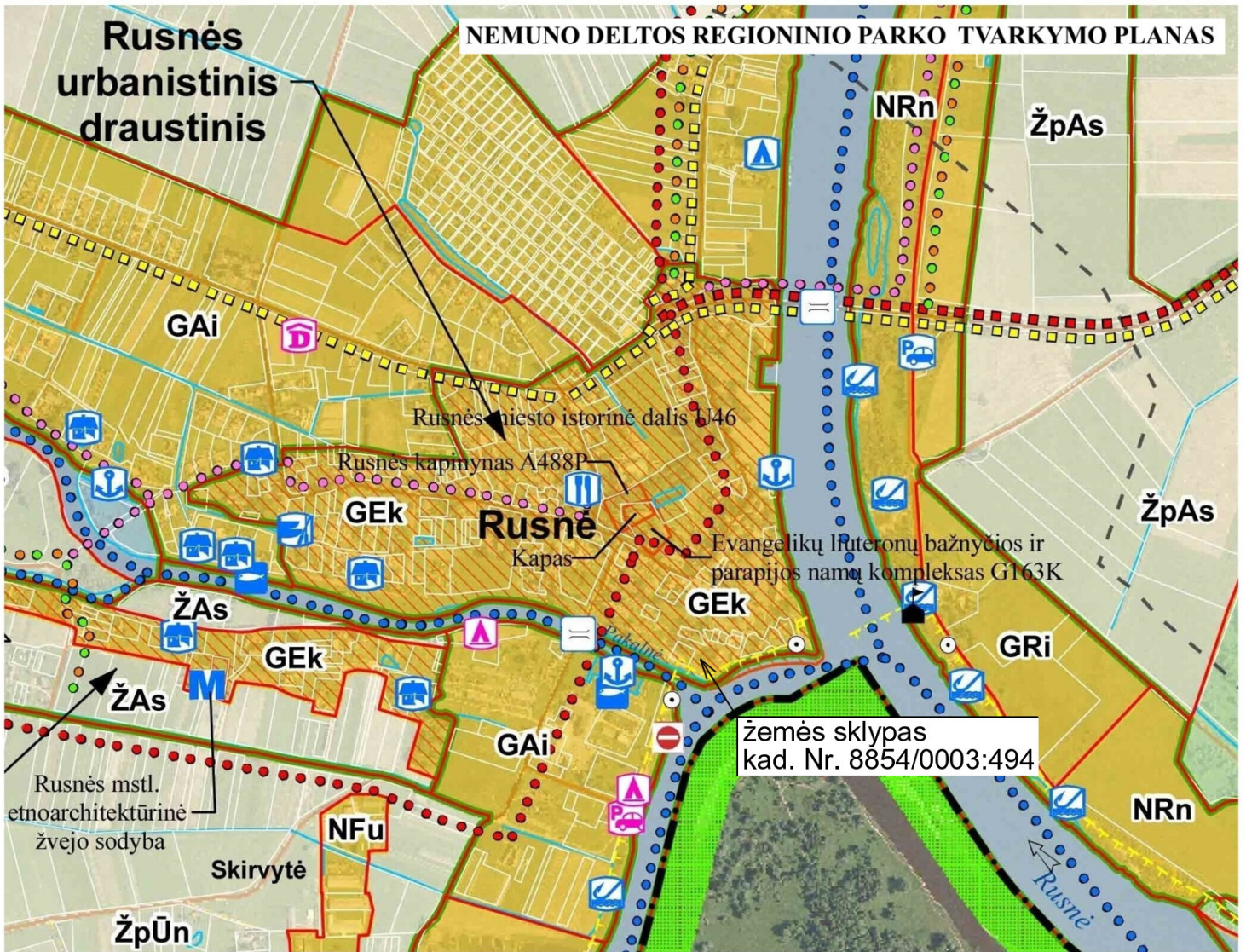
Duomenys apie žemės naudojimo apribojimus			
Eil. Nr	Kodas	Apribojimai	Žemės plotas, m ²
1	29	XXIX-Vandens telkinių apsaugos juostos ir zonos	1234
2	34	XXXIV-Nacionaliniai ir regioniniai parkai	1234

Ištrauka iš Lietuvos Administracinių teisų pažeidimų kodekso:

47 straipsnis. Pastovių žemėnaudos riboženklų sunaikinimas arba gadinimas - užtraukia baudą nuo dviejų šimtų penkiasdešimties iki penkių šimtų litų.

48 straipsnis. Geodezinio pagrindo punkto bei markseiderystės ženklų sunaikinimas arba gadinimas - užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų.

NEMUNO DELTOS REGIONINIO PARKO TVARKYMO PLANAS

SUTARTINIAI ŽENKLAI

- Regioninio parko riba
- Funkcinio prioriteto zonos riba
- Kraštovaizdžio tvarkymo zonos riba
- Biosferos poligonas
- Lietuvos Respublikos valstybės siena
- Valstybės sienos apsaugos zona
- Pasienio ruožo riba
- Pasienio juosta
- Valstybės sienos apsaugos tarnybos bokštas
- Numatomas valstybės sienos apsaugos tarnybos bokštas
- Pasienio kontrolės punktas
- Valstybės sienos ženklas

GAMTOS IR KULTŪROS PAVELDAS

- Gamtos paveldo objektas
- Siūlomas gamtos paveldo objektas
- Kultūros paveldo objektas
- Kultūros paveldo objekto teritorija
- Vizualinės apsaugos zonos pozicijos

TURIZMO INFRASTRUKTŪROS OBJEKTAI

- Esama
- Informacinis centras
 - Viešbutis
 - Kaimo turizmo sodyba
 - Kempingas
 - Stovyklavietė
 - Atokvėpio vieta
 - Muziejus
 - Uostas
 - Priepilauka
 - Krantinė
 - Švyturys
 - Laiivų nuoma
 - Valgykla
 - Apžvalgos bokštelis
 - Apžvalgos aikštelė (regykla)
 - Automobilių stovėjimo aikštelė
- Planuojama
- Parko direkcija
 - Automobilių stovėjimo aikštelė
 - Priepilauka
 - Stovyklavietė
 - Piliažas
 - Atokvėpio vieta
 - Apžvalgos bokštas
 - Dvaro sodybos atkūrimas
 - Siūlomas statyti viadukas

TURISTINIAI MARŠRUTAI

- Esama
- Nacionalinis autoturizmo maršrutas "Kuršių kelias"
 - Nacionalinis autoturizmo maršrutas "Nemuno kelias"
 - Nacionalinis dviračių turizmo maršrutas
 - Vandens turizmo maršrutas
 - Dviračių turizmo maršrutas
 - Pažintinis pėsčiųjų takas
- Planuojama
- Autoturizmo "Pajūrio parkų žiedas" tranzitinis maršrutas
 - Autoturizmo maršrutas
 - Dviračių - pėsčiųjų maršrutas
 - Dviračių takas
 - Pažintinis pėsčiųjų takas

KITI OBJEKTAI

- Galima nauja sodyba
- Žuvininkystės produktų iškovimo vieta
- Žuvininkystės produktų iškovimo vieta (žiema nuo ledo)
- Stintų žvejybos vieta
- Žemiausia Lietuvos teritorijos absoliuti altitudė
- Senosios kaimo kapinės
- Stintų žvejybos vietos pakrantė
- Užtvara pelkės hidrologiniam režimui palaikyti
- Durpyno eksploatacinė sklypo riba
- Registruotas žemės sklypas
- Ežeras, upė, tvenkinys
- Upė, upelis, kanalas
- Geležinkelis
- Kelias su danga
- Kelias su danga be kieto pagrindo
- Gruntkelis
- Lauko, miško kelias
- Gatvė
- Telekomunikacinių ryšių bokštas
- Tiltas
- Žemės ūkio gamybinis centras

* Nustata 2000* teritorijos ribos atnaujina su Nemuno deltos regioninio parko ribomis, išskyrus šio parko rekreacines, žemės ūkio ir kitas (gyvenamosios) paskirties prioriteto funkcines zonas

Eil. Nr.	Indeksas	Kraštovaizdžio tvarkymo zona
I.		KONSERVACINĖS PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ
		<i>Rezervatinių miškų ir pelkių</i>
	KMn	Griežtos apsaugos
	KM(P)n	Griežtos apsaugos
	KM(P)r	Reguliuojamos apsaugos
	KVr	<i>Rezervatinių vandenių</i>
		Reguliuojamos apsaugos
	KGr	<i>Rezervatinių architektūrinių kompleksų</i>
		Dirbtinai formuojamų materialiosios etnokultūros muziejų
	KOR	<i>Gamtos ir kultūros paveldo objektų teritorijos</i>
	Reguliuojamos apsaugos	
II.		MISKŲ ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ
		Ekosistemų apsaugos miškai ir pelkės
	MEk	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo
	M(P)Ek	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo
	PEk	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo
		Rekreaciniai miškai
	MRe	Ekstensyvaus pritaikymo (miško parkai)
		Apsauginiai miškai ir pelkės
	MAb	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo
	MAs	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo
III.		ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ
		Ekosistemas saugančios agrarinės teritorijos
	ŽEk	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo
	ŽpEk	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo polderiuose
	ŽpEr	Atkuriančio ūkininkavimo polderiuose
		Rekreacinės agrarinės teritorijos
	ŽRe	Ekstensyvaus pritaikymo
		Apsauginės agrarinės teritorijos
	ŽAb	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo
	ŽpAb	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo polderiuose
ŽAs	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo	
ŽpAs	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo polderiuose	
ŽČn	Ūkinės agrarinės teritorijos	
ŽpČn	Tradicinio ūkininkavimo polderiuose	
ŽpČn	Tradicinio ūkininkavimo polderiuose	
IV.		KITOS PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ
		Gyvenamosios paskirties žemėje
		Kultūros paveldo požiūriu vertingi miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys
	GEk	Išsaugančio tvarkymo
	GER	Atnaujinamojo tvarkymo
	GEp	Per tvarkomojo tvarkymo
		Rekreaciniai miestai, miesteliai kaimai ar jų dalys
	GRE	Ekstensyvaus (palakomojo) tvarkymo
	GRI	Intensyvaus (palakomojo) tvarkymo
		Apsauginių teritorijų miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys
GAi	Sugriežtinio vizualinio reguliavimo	
GŪc	Bendrojo ekstensyvaus tvarkymo	
	Pramoninės - komunalinės paskirties	
NFu	Intensyviai technogenizuotos aplinkos komunalinių sklypų	
NLn	Subnatūralios (neurbanizuotos) aplinkos eksploatacinių sklypų	
	Rekreacinės paskirties žemėje	
NRn	Subnatūralios (neurbanizuojamos) aplinkos	
NRu	Urbanizuotos aplinkos	

**SKLYPO NERINGOS G., RUSNĖ, ŠILUTĖS R.
Kadastro Nr. 8854/0003: 0494**

ISTORINIAI, URBANISTINIAI IR IKONOGRAFINIAI TYRIMAI

KLAIPĖDA 2021

SKLYPO NERINGOS G., RUSNĖ, ŠILUTĖS R.

Kadastro Nr. 8854/0003: 0494

**ISTORINIAI, URBANISTINIAI IR IKONOGRAFINIAI
TYRIMAI**

Kultūros paveldo ekspertas

Klaipėda 2021

KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTAS
PRIE KULTŪROS MINISTERIJOS

NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS
SPECIALISTO ATTESTATAS

2016-04-14

(data)

Nr. 3890

a. k.

*VEIKLOS RŪŠIS - PAVELDO APSAUGOS (SPECIALIŠIOJO) EKSPERTIZĖS ATLIKIMAS,
SPECIALIZACIJA
NEKILNOJAMŲJŲ KULTŪROS VERTYBIŲ VERTINIMO SPECIALIOJI EKSPERTIZĖ -
URBANISTINIO, ETNOKULTŪRINIO, ISTORINIO, MEMORIALINIO, MITOLOGINIO
NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO,
EKSPERTIZĖS SPECIALISTO KAT.*

Atestatas galioja iki 2021-04-14
(data)

Kultūros paveldo departamento
prie Kultūros ministerijos
direktorius

(parašas)

Diana Varnaitė
(vardas ir pavardė)

Atestavimo komisijos pirmininkas

(parašas)

(vardas ir pavardė)

TURINYS

<i>1. Rusnės miestelio istoriniai-urbanistiniai tyrimai ir publikacijos</i>	5
<i>2. Trumpa Rusnės miestelio istorija</i>	6
<i>3. Rusnės sala XVI a.</i>	7
<i>4. Rusnės miestelio raida</i>	9
<i>5. Rusnės Žiemos uostas</i>	18
<i>6. Patzcker šeima</i>	20
<i>7. Patzcker sodyba ir sklypas</i>	24
<i>8. MRS mechaninės dirbtuvės</i>	26
<i>9. Pastatai sklype kadastro Nr.8854/0003: 0494</i>	29
<i>10. Išvados ir pasiūlymai</i>	32
<i>11. Literatūros sąrašas</i>	33

RUSNĖS ISTORINIAI-URBANISTINIAI TYRIMAI IR PUBLIKACIJOS

2005 m. Kultūros ministro įsaku Rusnės miestelis yra registruotas kultūros vertybe (unikalus kodas 10304) ir pripažintas saugoti viešajam pažinimui ir naudojimui.

Rusnės miestelio istorijos ir urbanistinės raidos išsamių tyrimų iki šiol nėra. Kaip radosi gyvenvietė, kur buvo jos senasis centras, kaip vystėsi ir augo, nežinome. Daugiausia faktų sukaupė Petro Jakšto ir kolektyvo autorių monografijoje „Rusnė“. Čia nuosekliai sukonspektuota informacija iš Johano Zembrickio ir Arturo Bittenso „Šilokarčemos apskrities istorijos“, pasirodžiusios 1920 m. Hugo Šojaus pastangomis. Tai pagrindinis šaltinis Rusnės istorijai pažinti.

Monografijos „Rusnė“ dalyje „Rusnė: gyvenvietės ir senieji pastatai pokario metais“ parašytos architekto dr. Martyno Purvino bandyta, ir galima pasakyti sėkmingai, revizuoti išlikusį Rusnės salos architektūrinį paveldą, tačiau į pagrindinius miestelio urbanistinės raidos klausimus neatsakyta.

1979 m. Rusnėje vykdyti Paminklų restauravimo projektavimo instituto kompleksiniai moksliniai tyrimai su fotofiksacija tebuvo pirmas žingsnis užfiksuojant ir įamžinant Skirvytėlės etnografinio kaimo išlikusias sodybas, jų architektūrą, menines detales. Tuo metu buvo įvertintos visos Skirvytėlės kaimo sodybos bei Rusnės centro šiaurės vakarų dalies pastatai.

1999 m. išleistoje M. Purvino studijoje „Būdingi tradicinės architektūros pavyzdžiai Nemuno deltos regioniniame parke“ pateikta nemažai tradicinės architektūros pavyzdžių iš Rusnės ir jos gyvenviečių, kaip ir to pačio autoriaus leidinyje „Mažosios Lietuvos tradicinė kaimo architektūra“, Vilnius, 2008.

Daugelį metų buvo stokojama ikonografinės medžiagos apie Rusnę ir jos gyvenvietes. Daugelyje leidinių apie šį kraštą Rusnei skirta vos keletas fotografijų: Domo Kauno „Mažosios Lietuvos veidai ir vaizdai“ (2000). Kiek plačiau Rusnė vaizduojama Mažosios Lietuvos enciklopedijoje. Gana daug Rusnės vaizdų yra 1972 m. H. Liandzbergio fotoalbume „Rusnė“, tačiau jie visi įvardinti be tikslios vietos nuorodų.

Ypatingai daug Rusnės vaizdų su komentarais, kur buvę pastatai, kas jų savininkai, yra Vokietijos mokslininko Michaelio Jurgingo sąsiuvinyje „Šuoliai per amžius“. Na ir svarbiausias šiandien senosios Rusnės ikonografijos šaltinis – Sauliaus Stankevičiaus atvirukų albumai „Heydekrug“ (2013) ir „Russ. Ostpr.“ (2015), kuriuose pateikiama daugybė senųjų Rusnės vaizdų atvirukuose.

Tačiau be jokių abejonių galime tvirtinti, kad didžiausias informacijos kiekis apie Rusnės salos atsiradimą ir istorinę raidą sukaupė studijoje „Nemuno delta. Penkių šimtmečių akimirka“ (2020). Knygos ikonografinėje ir kartografinėje medžiagoje pateikiama ypač daug žinių apie Rusnės vystymąsi ir plėtrą.

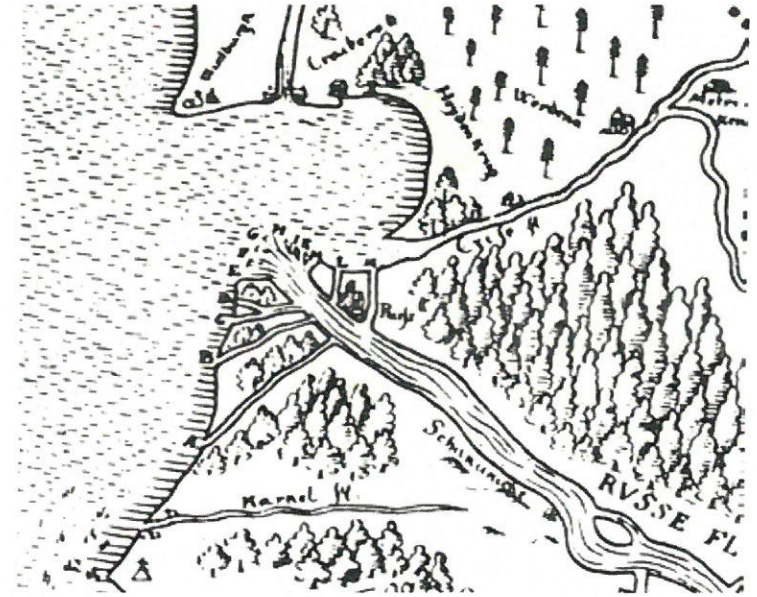
TRUMPA RUSNĖS MIESTELIO ISTORIJA

Rusnės saloje pirmieji gyventojai apsigyveno gana vėlai, nes ir pati sala susiformavo kaip stabilus žemės lopinėlis tik apie XIII a. Rusnės vardas pirmą kartą paminėtas Klaipėdos miesto privilegijoje 1365 m. Klaipėdos miestiečiams suteikta teisė kirsti mišką pakrantėje prie Rusnės „uff dem Russe“. Tačiau tai, matyt, tik upės Rusnės paminėjimas. Rusnės įkūrimo datą, galbūt, fiksuoja bažnyčios vėtrungėje užrašyti 1419 metai. Tačiau ir šio datavimo šaltinio iki šiol nerasta. Pirmoji rašytinė žinia apie Rusnę yra 1498 m. smuklės privilegija, kurią užrašė komtūras tūlam Sebastijanui (Zem.Šil.14). Manoma, kad ši smuklė jau veikė Rusnėje 1448 m. ir priklausė smuklininkui Tomui.

Jau pirmuosiuose Prūsijos žemėlapiuose 1576 m. K.Hennebergerio Rusnė pažymėta saloje tarp Atmatos (žemėlapyje pažymėta M raide) Rusnės (vėliau pavadintos Pakalnė) ir Sklados (L) upių. Pagrindinė šaka tuo metu buvo ne Atmata ir Skirvytė, bet Rusnė (Pakalnė). Šiandien jau nežinoma Sklados šaka K.Hennebergerio išvesta iš Rusnės (Pakalnės) už miestelio ribos. Visiškai aišku, kad iš vakarų pusės Rusnės miestelį riboja Sklados šaka, kuri atsišakojo dar prieš Vorusnę. Gali būti, kad ši riba išliko iki XIX a. vid. 1860 m. čia pažymėta senvagės likutis.

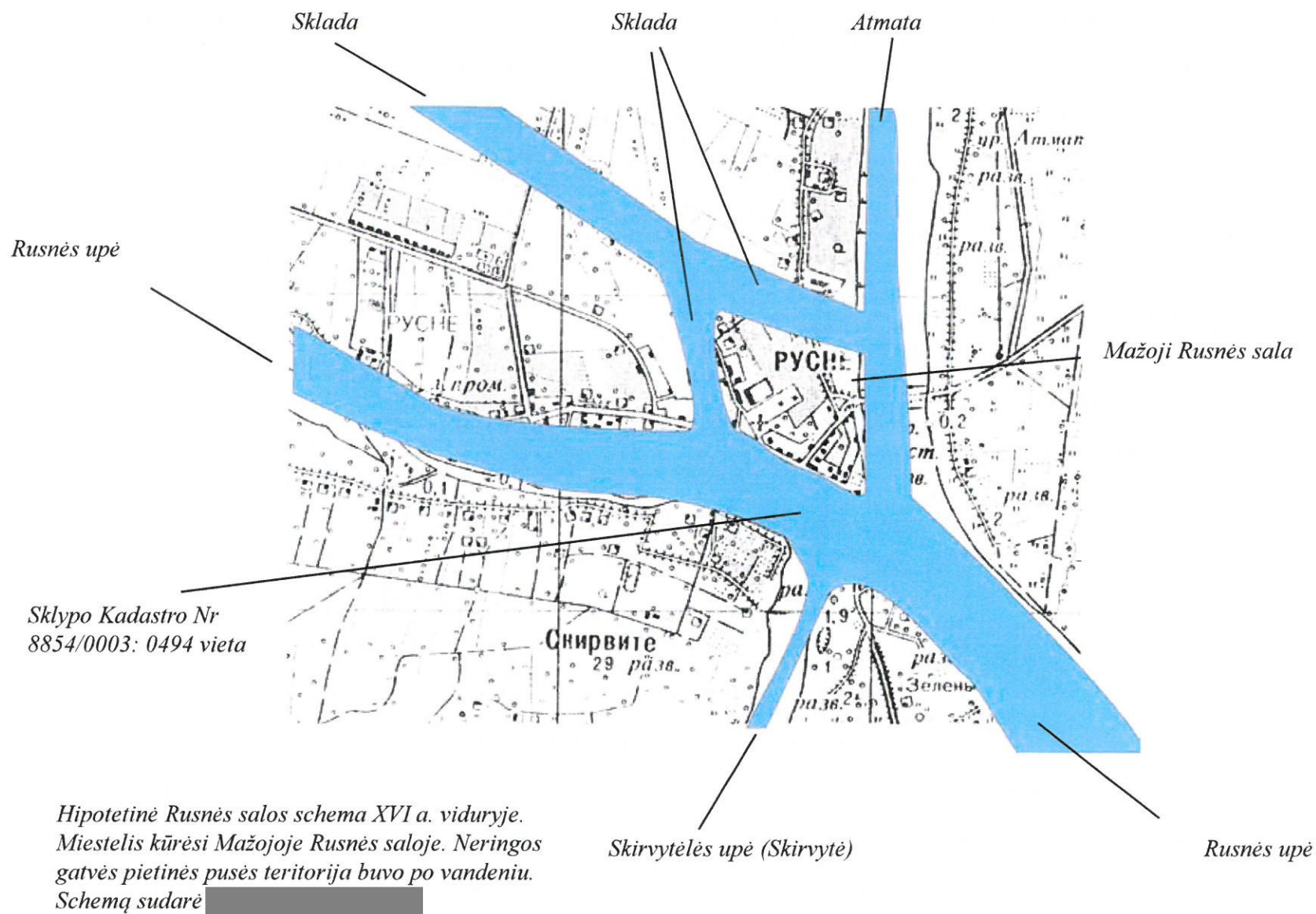
Pirmoji Rusnės smuklė, pasak istorikų buvo prie bažnyčios klebonijos, nes pirkimo liudytojais buvo kunigas Kasparas ir kunigas Jakobas (Zem. Šil.15). 1519 m. šią smuklę valdė Georgas Hinkmanas, o nuo 1580-ųjų ji priklausė Jakobui Elbingeriui, kurio šeima smuklę valdė 80 metų (iki 1660 m.(t.p.) Smuklė ir bažnyčia buvo toje Rusnės dalyje, kuri vadinosi kaimu – Dorf. Tai pažymėta 1648 m. Klaipėdos didžiojo valsčiaus žemėlapyje. Rusnė XVI a. buvo svarbiausia pamario gyvenvietė, joje nuo 1525 m. veikė valdžios institucija – Atstovų Valdyba (Kammeramt)(Zem.Šil.16). 1583 m. pradėjo veikti mokykla.

1540 m. mokesčių mokėtojų sąrašė Rusnė – didžiausia gyvenvietė visoje apylinkėje. Čia gyveno 52 žvejai-ūkininkai, 3 kumečiai ir 1 siuvėjas (t.p.20). Rusnės sala tuo metu buvo tik nedidelis žemės lopinėlis tarp Atmatos, Rusnės (Pakalnės) ir Sklados upių. Šiandien Rusnės sala apima visas buvusias salas tarp Atmatos ir Skirvytės. Kadangi pagrindinė ir plačiausia deltos šaka buvo Rusnė (Pakalnė) tai prie šios upės kranto ir kūrėsi miestelis. Nereikėtų galvoti, kad senoji Pakalnė buvo tokia, kokią ją matome šiandieną. Sprendžiant iš K.Hennebergerio piešinio ir vėlesnių kartografinių šaltinių, ji buvo kelis kartus platesnė. Jos pakrantėje, dešiniajame krante ant kalvelės buvo pastatyta bažnyčia. Pirmoji valsčiuje. Visa šiandieninės Neringos gatvės pietinė pusė buvo neužstatyta, nes čia buvo vanduo.

1576 m. pirmajame Prūsijos žemėlapyje matyti plati Rusnės(vėliau pavadinta Pakalnė) vaga per vidurį salos. Pirmoji į dešinę Atmata, antroji Sklada, tarp jų pažymėtas Rusnės miestelis

RUSNĒS SALA XVI.

1597 m. rašytiniuose šaltiniuose minimas pragaištingas potvynis, kai „beveik visas Nemuno vanduo sutekėjo į Rusnės upę ir grėsė nunešti visus Rusnės kaimus ir žemės juostą žemyn iki Krokų Lankos“ (Sichert, 15).

1648 m. Klaipėdos apskrities žemėlapyje Rusnės saloje nupiešta fachverkinė dviejų aukštų su bokštu bažnyčia. Mūrinė, tinkuota ir baltai nudažyta. Į rytus nuo jos pažymėta eilė smuklių ir kaimas „Dorff“. Miestelis vadinamas „Rus“. Atmatos upė buvo nelaivuojama, nes joje stovėjo lašių užtvara (*Laschfang*).

Pagrindinė upė – Rusnė (Pakalnė). Jos pakrantėje išsidėsčiusios smuklės, nes čia sustodavo praplaukiantys laivai – lietuviškos vytinės, kurios gabendavo krovinius aukštyn Nemunu ir žemyn į Kuršių marias, o iš jų į Klaipėdą, Karaliaučių. Smuklių skaičius rodo, kad miestelis sparčiai kūrėsi ir pagrindinė jo gyventojų veikla be žvejybos buvo prekybinių laivų aptarnavimas. Rusnė stovėjo svarbiame vandens prekybiniame kelyje. 1648 m. čia veikė net 4 smuklės. Beje, 1635 m. vieną iš smuklių Rusnėje valdė I.Kanto prosenelis Richardas Kantas (Zem.Šil.41). Miestelio pastatai koncentravosi prie dešinio Pakalnės (Rusnės) upės kranto, Atmatos pakrantė dar nepradėta apgyvendinti. Miestelis pagal žemėlapiu duomenis tęsėsi iki Rusnės upės išsišakojimo, matyt kur skyrėsi Sklados šaka dešiniajame krante. Pagrindinės šakos Rusnės (Pakalnės) pabaigoje pastatyta dar viena lašių užtvara. Tad laivininkams, pasak K. Hennebergerio, reikėdavo išplaukti į marias Stilbeko šaka.

Taigi, remiantis šio žemėlapiu piešiniu, galima tvirtinti, kad Rusnė XVII a. palei Pakalnės upę tęsėsi iki Vidaus upės atsišakojimo, iki šiandieninės Neringos g. pabaigos. Kiek į vakarus nuo bažnyčios nupiešta paskira žvejo sodyba „Fischerhof“, matyt, pirmųjų Šyškrantės gyventojų.

1672 m. Rusnę ištiko didžiulis potvynis. Dėl to apskrities valdytojas Friedrichas von Goetzenas prašė valdžią atleisti rusniškius nuo kasmetinio mokesčio (t.p.25). O 1699 m. Rusnėje jau buvo apsauginis pylimas, kurio sutvirtinimui iš Ragainės atgabenta 240 alksninių kuolų ir 400 vežimų žabų pagal pylimų inspektoriaus Samuelio von Suchodoletzo projektą (t.p.30)

1648 m. žemėlapyje Rusnė nupiešta kaip miestelis su bažnyčia keturiomis smuklėmis. Užrašai byloja, kad seniausia Rusnės miestelio dalis vadinosi Dorff (Kaimas). Žemėlapiu fragmentas iš Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus (MLIM)

RUSNĖS MIESTELIO RAIDA

1670 m. Juozapo Naronskio žemėlapyje pažymėtos sodybos dešiniajame Pakalnės krante, kurios tęsiasi tolyn formuodamos naują Pakalnės kaimą. Žemėlapyje pavaizduota situacija, kai Sklados šaka jau atitrūkusi nuo Pakalnės (Rusnės) ir visa pakrantė žymima kaip sausuma. Tačiau taip buvo nevisada. 1735 m. Betgeno žemėlapyje vėl pažymėta, kad Sklada susijungusi su Pakalnę ir Rusnės miestelis tik mažame sausumos lopinėlyje. Taigi senojo Rusnės miestelio teritoriją riboja upių šakos, pagal kurias natūraliai susiklostė kelių tinklas, vėliau – gatvių. Beje, ir Pakalnėje jau 1613 m. W. Baumgartas įkūrė smuklę (t.p.60), tad visa senosios Rusnės pakrantė buvo nusėta smuklėmis.

1670 m. J. Naronskio žemėlapis žymi, kad Rusnės delta plačiai apgyventa – Rusnės sodybos nusidriekė ir palei Atmatos krantą, kitoje Pakalnės pusėje jau atsiradęs Skirvytėlės kaimas, išaugusi Brioniškės dvaro gyvenvietė. Tuo metu sparčiausiai augo prekybinė laivyba. Tačiau daugiausia žmonių dirbo prie lašišų užtvartų, kurių vienos priežiūrai reikėjo 100–150 žvejų. 1608 m. Rusnėje paruošta 2305 šviežios ir 30 džiovintų lašišų (t.p.34). Rusnėje buvo statomi ir buriniai upių laivai. 1648 m. minimas laivų statytojas, o 1686 m. laivų dailidė (meistras). 1751m. Rusnėje mokesčius mokėjo 43 laivų savininkai.

1670 m. Rusnėje dvi karčiamas turėjo Šilutės valsčiaus prisiekusysis (valdytojas) Gotthardas Gravenas (t.p.43,62). Viena iš jų buvo senoji Elbingerių, kita, stovėjusi gretimais, priklausė škotui Jakobui Pierson (įkurta 1547 m. (t.p.). Abi smukles iš varžytinių 1696 m. nupirko jo svainis Erdmanas Personas, Tilžės apskrities vietininkas. Piersono smuklė kainavo 1315 markių, o Elbingerio – 1915 markių. Matyt, ji buvo geresnė, ar didesnė. Trečiosios smuklės Rusnėje savininku 1641 m. minimas žvejybos prižiūrėtojas Amosas Eckerkustas (Zem.Šil.63). Jis prie smuklės gavo sodą ir įsipareigojo vyresnybei pateikti vaisių. Ketvirtąją smuklę 1676 m. valdė Michaelis Lengnikas.

1785 m. Rusnėje tebebuvo visos 4 smuklės (t.p.). Miestelis su 136 sodybomis buvo apskrities centras. Rusnėje ir Skirvytėje valdžią atstovavo kaimo seniūnai. 1866 m. Rusnėje stovėjo 146 gyvenamieji namai. Čia gyveno 1997 gyventojai. Rusnė buvo didžiausias Šilutės apskrities miestelis (Jakšt.48).

1670 m. žemėlapyje Rusnė (Russa) saloje tarp Atmatos, Rusnės ir Sklados kuri atitrūkusi nuo Rusnės, o 1735 m. vėl susijungusi. Žemėlapių fragmentai iš MLIM

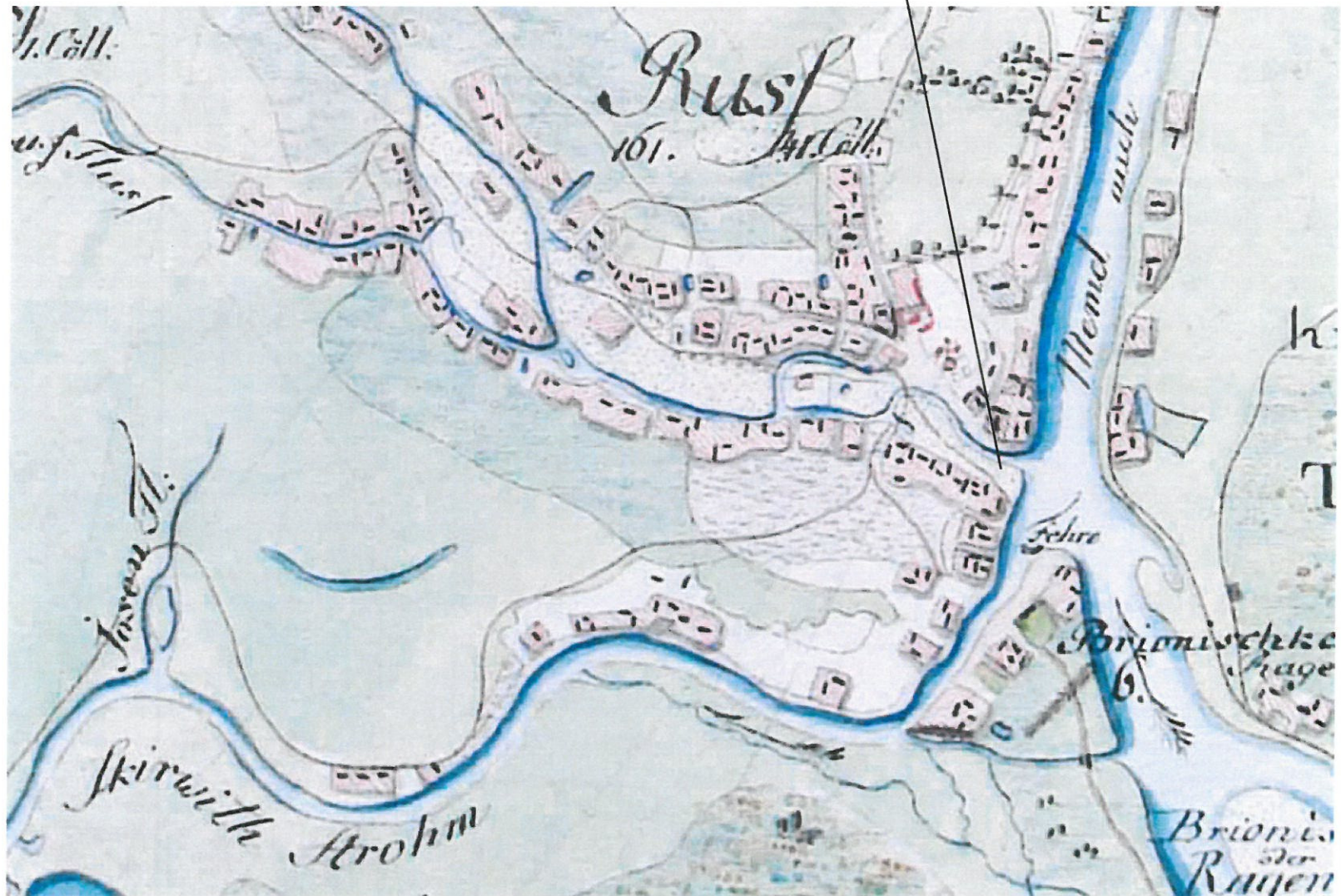

Pirmasis detalus XVIII a. pab. Rusnės žemėlapis, kurį sudarė inžinierius Weiss, parodo, kokia sudėtinga situacija klostėsi Pakalnės upėje, kuri tiesiog vadinama smėliu užnešta Pakalnė „Die Versandete Pokallen Strom“. Iš didžiosios upės, seniau vadintos Rusne teliko siauras upelis vingiuojantis palei dab. Neringos gatvę, tarp smėlio seklumų ir iškyšulių. Senasis krantas dar likęs dešinėje pusėje, palei šiandieninius Neringos g. dešinės pusės namus. Toliau upė suko prie kairiojo kranto tuo metu vadinto Kalberg. 1796 m. pagal inž. Weiss matavimus Pakalnės upė tebuvo vos 0,6 m. gylio ir pervažiuojama vežimais brasta. Keltų nereikėjo.

Žemėlapyje matyti, kad toje dalyje, kur Pakalnė nutolsta nuo senojo kranto pradėtas naujas gatvės kairės pusės užstatymas, o atsiradusiame iškyšulyje suformuotas valstybinis žemės sklypas.

Miestelio pradžioje matyti vienpusis būsimosios Neringos g. užstatymas palei Pakalnės pakrantę. Miestelyje suformuotas pirminis gatvių tinklas.

Aptariamas Neringos g. sklypas buvo atsidūręs kairiajame Pakalnės krante, smėlio pakrantėje. Tačiau vėliau per potvynius upės vaga vėl priartėjo prie kairiojo kranto, Skirvytėlės kaimo. Tačiau tai matome tik po 60-ies metų, 1860 m. žemėlapyje.

Užnešus Pakalne, plačiausia vaga tapo Atmata. 1796 m. Šrioterio pieštame žemėlapyje matyti, kad Pakalnės upės vaga dar labiau susiaurėjusi vinguriavo savo istorine salpa. Tarp Pakalnės ir Vorusnės susidarė sala, kurioje jau pastatytos sodybos. Tačiau didžioji senosios vagos platuma dar neužstatyta. Žemėlapių fragmentas iš Berlyno valstybinės bibliotekos rinkinio

Upių vagos deltoje buvo labai nestabilios, kiekvienas potvynis galėjo iš dalies ar net kardinaliai pakeisti upės vagą ypač toje dalyje, kur buvo sienieji upės krantai (salpa). Taip darėsi ir su Pakalne (Rusne). Ji raitėsi tarp smėlio salų taip neprognozuojamai, kad žmonės ilgai – iki XIX vid. nestatė namų dešiniajame krante, Rusnės miestelio ribose. Šrioterio 1796 m. žemėlapyje matyti platus tarpas (juosta) tarp Rusnės užstatymo ir Skirvytėlės kaimo užstatymo.

Taip pat labai svarbi vieta, kuri pasikeitė kardinalai – Rusnės(Pakalnės) ir Vorusnės atsišakojimo vieta. Žvelgiant į XVIII a. vidurio žemėlapių Vorusnės atsišakojimo vieta buvo labai toli nuo miestelio. Tačiau anžiaus pabaigoje Pakalnė pasuko arčiau dešinio kranto ir paliko salą tarp Vorusnės ir Pakalnės. Vėliau vakarinė susijungimo šaka už salos užsidarė ir Vorusnės atsišakojimo vieta per visą salos ilgį persikėlė ir priartėjo prie miestelio.

Rusnės miestelio urbanistinėje raidoje upės turėjo ypatingą reikšmę. Tik atkovotus iš upės plotus apgyvendinus, jie vėl buvo potvynio nuplaunami, pastatai sugriauunami, ir vėl viską reikėdavo pradėti iš naujo. Tačiau rusniškiai buvo drąsūs žmonės. Tokioje neaiškioje Pakalnės upės vystymosi stadijoje jau XVIII a. antroje pusėje pradėjo statyti namus dešiniajame krante, arčiau miestelio centro. Čia susidarę nauja užstatymo eilė nuo bažnyčios aikštės iki šiand. Nidos g. Šrioterio žemėlapyje pažymėta, kad čia pastatyta net 15 naujų namų. Pastatus žmonės pradėjo statyti ir salose bei pusiasaliuose, kur buvo dar didesnis pavojus juos nuplauti potvyniui.

Pakankamai svarbų vaidmenį miestelio vystimuisi turėjo ir vietinis kelių tinklas. Liudviko Šrioterio 1796 m. žemėlapyje pažymėti keliai. Daugelis kelių žymi tas vietas, kur vėliau radosi gatvės. Iš miestelio į Pakalnę vedė keturi keliai, kurie susijungė maždaug prie šiandieninių Rusnės kapinių.

Keltas į Skirvytės ir Skirvytėlės kaimus atsirado išplatėjus Pakalnei XIX a. viduryje. Jis veikė prie pat Bažnyčios aikštės kampo, kur šiandien stovi Neringos g. 19 (buv. vaistinė). Keltas į Brioniškę buvo iš Skirvytėlės kaimo. Tačiau XIX a, viduryje kelto vieta į Brioniškę persikėlė iš Skirvytėlės kaimo į Rusnę, į salos smaigalį, kuris jau XVIII a. pr. buvo sustiprintas akmenimis pagal Suchodolto projektą. 1792 m. Rusnei suteikta turgaus teisė (Zem. Šil.139).

1796 m. žemėlapio duomenimis Rusnėje buvo 161 ūkis, iš jų 41 kulmiškas. 1782 m. į Rusnę atvyko pirmasis Klaipėdos uosto ekspeditorius (Klaipėdos uoste dirbančios medienos įmonės atstovas-medienos supirkėjas) Friedrichas Ankeris. Klaipėdos uoste tuo metu (po Septynerių metų karo, 1757–1763 m.) buvo prasidėjęs medienos prekybos su Anglija bumas. Klaipėdoje steigėsi vien po kitos medienos įmonės, kurios statėsi vėjo lentpjūves, o geresniam žaliavos aprūpinimui reikėjo žmogaus, kuris tiesiogiai iš pardavėjų nupirkdavo ir išrūšiuodavo sieliais Nemunu žemyn atplukdytą medieną. Aišku, kad sielių uostas turėjo būti Atmatos pakrantė. Sieliams išrūšiuoti ir perrišti reikėjo daug darbininkų, ir Rusnėje radosi naujas pelningas verslas. Miestelis pradėjo naują klestėjimo etapą. Atmatos pakrantėje buvo išnuomotai plotai sielių švartavinui ir perrišimui. Čia dirbo Klaipėdos didžpirklių atstovai Ankeriai, Patzcker ir kt.

Žvelgiant į 1860 m. žemėlapi, matyti, kad jau visa Dorfstrasse (Neringos g.) apstatyta namais iš abiejų pusių. Netgi atsiradusios trys mažos gatvelės ir viena didelė (kelto) iš gatvės į Pakalnės pusę. Suformuota gražus abipusis gatvės apstatymas rytinėje pusėje – gatvės pradžioje. Viso kairėje gatvės pusėje tuo metu jau stovėjo per 30 namų. Pakalnės pakrantėje suformuota didžiulė medienos aikštė su vėjo varoma lentpjūve (malūnas). Jis priklausė Lankowskiui. 1871 m. duomenimis Rusnėje buvo 3 garo mašinos varomos lenpjūvės: Friedricho Froeses (Brioniškėje) Johano Schleppe & Co bei Johano Schmidto (Adress. 1871,94). Pasak M.Jurgingo vėliau ši lentpjūvė XX a. pr. priklausė Danieliui Serguhn (Jurging.31, 39). 1863 m. Neringos g. pastatyta didžiulė raudonų plytų mokykla (Jürging, 36). Tad gatvės užstatymas po truputį užpildė tuščius sklypus.

Russ, Ostpr.

Dešinysis Pakalnės krantas buvo pramoninis Rusnės uostas. Užkalta tvarkinga uosto krantinė, nuo kurios labai patogiai buvo galima pakrauti medienos gaminius į laivus. Vėjo lentpjūvė, pastatyta iki 1860 m. kaip ir Klaipėdoje su pasukamu į vėją bokštu. Pirmame plane – garinė lentpjūvė su kaminu. Upėje dvi nepakrautos vytinės. Fotonuotrauka daryta iš valtės. XX a. pr. atvirukas

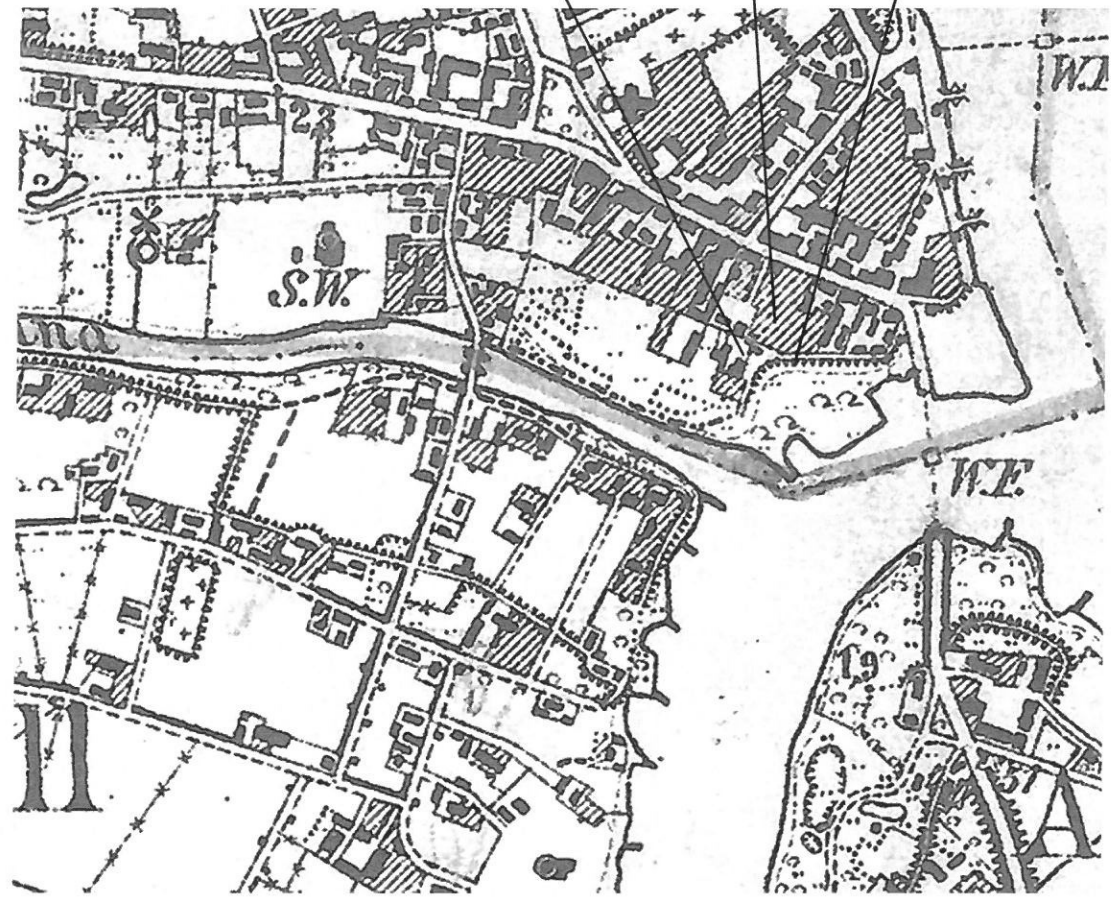

1860 m. žemėlapyje, matyti, kad apstatyta visa Neringos g. iš abiejų pusių, išplatėjus ir pagilėjus upei, Pakalnės pakrantėje už tilto įrengtas uostas ir medienos aikštė su vėjo lentpjūve. Miestelyje atsiradę naujų gatvių. Keltas į Skirvytėlę naujoje gatvėje (dab. K. Kuršaičio g.) Jau išvesta gatvelė į Patzcker sklypą, tačiau pačioje pakrantėje dar nebuvo jokio užstatymo. Žemėlapis fragmentas iš Berlyno valstybinės bibliotekos

1860 m. žemėlapyje pažymėta visa eilė naujų pastatų palei pietinę dab. Neringos g. kraštinę, negana to jau suformuota ir antra eilė statinių atokiau gatvės. Atsirado naujas įvažiavimas-gatvelė į Patzcker sklypą, į Pakalnės pakrantę prie jos atsišakojimo nuo Skirvytės. Tam įvažiavimui tikėtina buvo supiltas paaukštinimas-pylimas. Tačiau pastatų Pakalnės artimojoje pakrantėje dar nepastatyta.

XX a. pradžios žemėlapyje Pakalnės dešiniajame krante iki tilto matome užstatyta beveik visą šiand. Neringos gatvės pietinę pusę. Daugybė pastatų ir kiek atokiau gatvės ūkinių pastatų. Apstatyta gatvė (dab. K. Jurkšaičio) į keltą, įrengus plaukiojantį tiltą tapo pagrindine trasa susisiekti su Skirvytėlės ir Skirvytės kaimais. Pylimu apsaugotoje teritorijoje buvo suformuota Žuvų turgaus aikštė. Arčiausiai Pakalnės savo unikalią sodybą pasistatė garsus medienos pirklys ir ekspeditorius Eduardas Patzcker. Jo sklypas pakeltas ant supiltos žemės, o susisiekimas ėjo supiltu pylimu. Žvelgiant iš specialiai šiai sodybai išleistų XX a. pr. atvirukų, galima matyti, kokie pastatai stovėjo šio pirklio sklype. Pirmiausia Patzcker kavinė ir sodas į kuriuos vedė platus takas-kelias nuo viešbučio paradinio įėjimo. Iš vienos tako pusės buvo neaukšta eglaičių gyvatvorė, kitoje pusėje liepaičių eilė.

Takas vedė tiesiai į kavinę, kuri stovėjo šalia Patzcker gyvenamojo namo, vakarinėje pusėje. Tako dešinėje, arčiau gatvės stovėjo vienintelė Rusnėje Patzcker koncertų salė (*Patzckers Conzerthaus*). Tai vieno aukšto erdvus pastatas dideliais langais pakeltas ant polių. Matyt potvynių vanduo ateidavo iki šio pastato, todėl jis buvo ant masyvių polių, nors šią Rusnės dalį nuo potvynių ir vandens iš rytų pusės saugojo pylimas punktyru pažymėtas 1912 m. žemėlapyje. Pakalnės upės pakrantė 1912 m. žemėlapyje vaizduojama neužstatyta, laisva. Sunku įžvelgti ir kokią nors krantinę. Pakalnės atsiskyrimo vieta nuo Skirvytės sutvirtinta akmeniniais ragais (špikdamiais).

1912 m. žemėlapyje užstatyta kairioji centrinės gatvės pusė. Arčiausiai Pakalnės – pirklio Patzcker sklypas, kuriame buvo gyvenamasis namas, vasaros kavinė ir koncertų salė

Didžirklio Franzo Patzcker užsakymu išleistas jo koncertų salės, kavinės ir gyvenamojo namo atvirukas su užrašu „Linkėjimai iš Rusnės“ (Gruss aus Russ, O. -Pr.). Jam priklausė ir viešbutis „Hotel du Nord“, stovėjęs kitoje centrinės gatvės pusėje priešais Patzcker kompleksą. Atvirukas iš S. Stankevičiaus rinkinio

XX a. pr. Rusnės atvirukas, kuriame vaizduojamas Rusnės Žiemos uostas. Visa Pakalnės pakrantė aukščiau tilto iki Skirvytės užstatyta žiemojimui ruošiamais burlaiviais. Rusniškiai laivininkai buvo įvaldę upių transporto verslą, iš kurio pelnas buvo daug didesnis nei iš žvejybos. Šie burlaiviai gabendavo iki 180 tonų krovinį. Tai lietuviškos vytinės: mažosios (vienstiebės) ir didžiosios (dvistiebės). Atviruko kopija iš AdM archyvo

RUSNĖS ŽIEMOS UOSTAS

Kaip matyti iš unikalaus XX a. pradžios atviruko „Rusnė Rytpr. Žiemos uostas“ (*Ruß (Ostpr.) – Winterhafen*) Pakalnės dešiniojo kranto paskirtis nuo rago iki tilto buvo laivų švartavimui ir žiemojimui. Silpna Pakalnės srovė ir nedidelis ledonešis pavasarį leido saugiai laikyti burlaivius. Rusniškiai buvo garsūs laivininkai, gerai įvaldę didžiąją burinę upių laivininkystę. Tobuliausias upinis plokščiu dugnu, nedidelės grimzlės burlaivis buvo lietuviška vytinė. Jos pirmą kartą minimos 1515 m. Kukernesės muitinės knygoje.

Palei dešinį krantą išsirikiavusius matome 7 įvairaus dydžio burlaivius. Galime pastebėti pagal jų burinę įrangą, kad čia susirinko net trijų modifikacijų lietuviškos vytinės. Lietuvišką vytinę detaliai aprašė lenkų keliautojas ir rašytojas Sirokomlė. Jis publikavo Lietuvos pirklio 1829 m. kelionės Nemunu lietuviška vytine iki Karaliaučiaus užrašus. Lietuviškos vytinės skirtumas nuo kitų laivų buvo: sudėtingesnė gafelinė burių įranga. Svarbiausias skirtumas nuo kitų laivų – kajutė laivo achteryje su dviem langeliais. Tokią vytinę matome atviruko centre. Šis laivo tipas tarpinis tarp mažosios ir didžiosios vytinių, achteryje turi papildomą neaukštą stiebą mažajai burei. Už šios vytinės link Skirvytės rikiuojasi mažosios – vienstiebės vytinės, kurių burių įranga analogiška, gafelinė. Kitoje Pakalnės uosto pusėje matome jau paruoštas žiemojimui lietuviškas dvistiebes didžiasias vytines. Stiebai nurengti, laivai paruošti žiemai.

Rusnės uosto centrinė dalis buvo už tilto prie Lankowskio vėjo ir Sergūno garo lentpjūvių. Atviruke pirmajame plane, dešinėje matome garo mašinos varomų gaterių lentpjūvę su kaminu. Dvi vytinės laukia krovinio uosto prieigose, tolėliau poliais užkalta ir viršuje dviem eilėmis horizontalių balkių sutvirtinta aukšta krantinė rodo tikro uosto infrastruktūros solidumą. Vienintelis trukdis – pontoninis Pakalnės tiltas, kurį reikėdavo atkabinti ir pasukti jo vidurinę dalį, kad praplauktų burlaiviai.

Žiemojimui prišvartuotų burlaivių apsaugai turėjo būti įrengta neaukšta užkalta krantinė ir prie Patzcker sklypu. Be to čia žiemojančius burlaivius reikėjo nuolat prižiūrėti. Tad peršasi mintis, kad kai kurie atviruke pavaizduoti burlaiviai priklausė ir sklypo savininkui Franzui Patzcker, nes šiais laivais lydėdavo sielių vilkstines.

*Rusnės pramoninis uostas buvo Pakalnėje prie lentpjūvių.
Atviruko fotokopija iš PKI archyvo*

PATZCKER ŠEIMA

Viena pirmųjų žinučių apie Patzcker giminę radame Johano Zembrickio veikale „Šilutės apskrities istorija“. Čia jis pasakoja apie garsią pirklių giminę, kurios palikuonys gyveno Klaipėdoje ir Rusnėje: Pirklių gildijos narys Johanas Jakobas Patzker Tilžėje turėjo 1766 m. gimusį sūnų Karlą Bernardą, kuris apsigyveno Klaipėdoje, vedė Ana Šarlote Pogibel (Zem. Šil., 103). Žmonos tėvas Pogibel 1788 m. gyveno Rusnėje ir buvo medienos ekspeditoriumi. Klaipėdos istorijoje J. Zembrickis pažymėjo, jog Tvirtovės g. 3 sklypą Klaipėdoje 1802 m. liepos 27 d. įsigijo pirklys Karlas Bernhardas Patzkeris už 3700 talerių (Z.III, 250). Karlas Bernardas Patzker mirė 1821 m. Jo sūnus Eduardas Patzcker 1829 m. vedė našlę Margaret Wanhill, gim. Manlaws, tikėtina anglų kilmės. Tais pat metais pirklys Eduardas Patzcker minimas Anglijos žurnale kaip pirklys iš Memelio: „*Edward Patzcker, Esq. of Memel, merchant*“. Tikėtina, kad po vedybų jis persikėlė į Rusnę ir perėmė Pogibel šeimos medienos verslą. 1833 m. jis įrašytas Memelio pirklių sąrašė Vokietijos pirklių ir fabrikantų adresų knygoje (Adress. 1833, 484). Žmonai mirus, Eduardas Patzker vedė antrą kartą. Rusnės teismo knygoje 1842 m. užregistruota jo vedybų sutartis su Kuwert – garsios Kuwertų šeimos palikuone. Rusnėje 1850 m. jam gimė sūnus Franzas, vėliau perėmęs tėvo verslą. Du Patzcker šeimos atstovai buvo Klaipėdos masonų ložės „Memphis“ nariai. Iš Masonų narių sąrašo sužinome, kad pirklys Eduardas Patzcker (senasis), gimęs 1794 m. į Klaipėdos masonų ložę „Memphis“ įstojo 1822 m., iš ložės pasitraukė 1837 m. Jo sūnus Franzas Eduardas Patzcker, gimęs 1850 m. į Masonų ložę įstojo 1870 m., mirė 1910 m. (Schreiber, 216). Kaip žinome masonai buvo įtakingiausi Klaipėdos apskrities žmonės, darbavęsi prekybos ir valdžios viršūnės. Todėl nenuostabu, kad Franzas Eduardas Patzcker, būdamas 20-ies metų įstojo į ložę. 1837/1839 m. Rusnės žemės savinikų sąrašė užfiksuotas Alexander Patzker, tikėtina, Eduardo Patzcker brolis. Jis Rusnėje valdė 65 margus 98 kv. rykštes žemės, kurią pirko 1831 m. vasario 5 d. Be to, jis buvo nupirkęs ir Johanno Grakowski sklypą 12 margų 38 kv. rykštes, kurį pastarasis valdė nuo 1814 m. Tad Aleksandrui Rusnėje priklausė dideli žemės plotai, nors nežinome, kur tiksliai jie buvo. 1871 m. Vokietijos adresų knygoje Šilutės apskrities verslininkų ir fabrikantų sąrašė užfiksuoti net du Patzcker giminės atstovai. Tačiau svarbiausia žinia, kad 1871 m. Rusnėje jau veikė du pirmieji viešbučiai. Vienas iš jų, pirmasis, pretenduojantis į valstybinį pavadinimą būsimo Prūsijos karaliaus princo Vilhelmo vardu „**Prinz Wilhelm**“. Jo savininku nurodytas Franzas Patzcker. Antrasis viešbutis „*Deutsches Haus*“ priklausė pirkliui D. Loops (Adress. 1871, 94).

XX a. 3-ajame deš. sumažėjus prekybinei laivybai apžėlė ir Pakalnės Žiemos uostas. Viena, laivybą baigusi, be stiebų lietuviška vytinė prišvartuota arčiau tilto. Atvirukas iš Kęstučio Demerecko rinkinio

1871 m. Franzas Patzcker nurodytas ir kaip kolonijinių prekių parduotuvės Rusnėje savininkas. Joje buvo parduodami alkoholiniai gėrimai, stiklo, geležies gaminiai ir kitos įvairios prekės. Be to, Rusnėje jo rankose buvo vyno ir lašišų bei devynakių prekyba. Jis su dėde Aleksandru nurodytas ir kaip laivininkas (*Seiler*). Tad Rusnėje Franzas Patzcker buvo didžiausias verslininkas.

Rusnėje gyveno ir kitas Eduardo sūnus Augustas, kuris 1869 m. vedė pirklio dukrą Johnson. Sprendžiant iš mergautinės pavardės, žmona buvo anglė. 1878 m. vasario 23 d. Augustui Patzcker gimė duktė. (MD, Genealogy). Gal Augustas buvo antras Eduardo sūnus. O 1888 m. potvynio komitete minimas dar vienas šeimos narys Karlas Patzcker, tikėtina, trečias Eduardo sūnus (C. Patzcker) (Zem. Šil.218). Tarp Rusnės medienos ekspeditorių 1871 m. adresų knygoje minimas ir Eduardo brolis Aleksandras Patzcker. Nežinome tiksliai visos Patzcker šeimos sudėties, kiek kiekvienas turėjo vaikų. Šeimą apibudinti galime hipotetiškai pagal gyvenimo metus.

Labiausiai Rusnę išgarsinęs pirklys Heinrichas Ankeris, Ernsto Ankerio brolis, įkūręs Rusnėje Liberalų partiją ir kaip jos kandidatas kandidatavo rinkimuose į Prūsijos Landtagą. 1874 m. rinkimuose jis susikovė su feldmaršalu grafu Moltke ir laimėjo balsų daugumą. Liberalų rinkimų komiteto 12-os narių tarpe buvo ir Franzas Eduardas Patzcker iš Rusnės. Tad šis žmogus buvo gerbiamas, žinomas ir labai ambicingas.

Pasakodamas apie pragaištingo, didžiausio Rusnės istorijoje 1888 m. potvynio padarinius E. Ankeris rašė: „Pylimas priešais kontorą buvo nugriautas, vandenys apgadino Rejerio (*Rhaerische*) namą. Tarpas tarp akmenimis grįstos aikštės prieš vaistinę iki Patzcker namo, jau buvo apysausis, vanduo dar skalavo apgriautą pastoriaus (*Pfarrhause*) namo kampą ir Šraderio namą (*Schraderschen Hauses*).

*Centrinis Rusnės viešbutis „Hotel du Nord“ XIX a. pab.–XX a. pr. priklausė Patzcker šeimai. Šiame pastate buvo ir jų ekspedijavimo kontora. F.E. Patzcker buvo ir sklypo su gyvenamu namu, sodu ir kavine prie Pakalnės savininkas.
Atvirukas iš S. Stanevičiaus rinkinio*

Visa turgaus aikštė ir Kaimo gatvė buvo užgriozdintos ledų, tačiau bendras vaizdas, palyginus su mūsų apniokota aplinka, atrodo pakenčiamai“.

Didžiojo potvynio ledonešį atlaikęs Patzcker mūrinis namas tuo metu jau buvo pastatytas ir apgyvendintas. Statybos laikas galėjo būti po 1860 m., nes šiame žemėlapyje matome nedidelį medinį namą įvažiavimo gale. Iš šio pastato vėliau iškilo Patzcker vasaros kavinė su sodu. Rusnės teismo knygoje 1882 m. užregistruotas Augusto Patzcker testamentas (LCVA, fondas Nr. 1631, Ap. 1-330). Jis mirė 1890 07 10.

Savo atsiminimuose apie sielių plukdymą Ernstas Ankeris dažnai minėjo Patzckerį. Jų interesai dažnai susikirsdavo, ypač sielių plukdymo klausimais. Jaunystėje pats Ernstas Ankeris plukdė sielius per Kuršių marias į Klaipėdą. Atsiminimuose jis pasakoja apie vieną audrą, kai sieliai buvo išblaškyti ir išmėtyti pakrantėje nuo Ventės rago iki Drevernos. Kadangi kiekvienas rąstas buvo pažymėtas įrantomis, reikėjo atsirinkti tik savo sielį. Besiaiškinant, kieno rąstai, įvyko konfliktas su Patzcker, kuris vadovavo savo rąstų paieškai. „Gan smarkiai susikirtome 1871 m. spalio mėnesį. – rašė E. Ankeris – Prie Ventės rago buvo išblaškyti Patzcker (*Patzckerschen*) sieliai, toliau jie buvo susimaišę su manaisiais“. Patzcker priklausė Sam. Sch „Ô“ (Samuelio Schultzo) sieliai turėjo būti ženklintomis įrantomis „S. S. v. C“. Kadangi sieliai buvo labai susimaišę E. Ankeris liepė ventiškiams nutraukti darbus, tačiau tie aršiai ir grasinamai atsakė. „Tą akimirką išgirdau kažką šaukiant: „Sustokit, kas čia vyksta?“ Tai buvo nežinia iš kažkur atsiradęs senasis Patzcker. Tik vėliau iš jo sužinojau, kad šie sieliai nebuvo nupirkti, palikti saugoti per žiemą, ženklinti Hammer von Charles Hokatz žymeniu. Pastarasis mediena neprekiavęs, tad juos nupirkęs paženklino „S. Sch. C.“ įrantomis. Apie tai senasis Patzcker turėjęs mane jau anksčiau įspėti“. Taigi iš šio pasakojimo aišku, kad Eduardas Patzcker buvo vieno didžiausių Klaipėdos medienos pirklių S. Schultzo ekspeditorius. Prie sielių plukdymo dirbo tėvas ir sūnus Patzcker.

Kitas svarbus informacijos šaltinis – senieji Rusnės atvirukai. XX a. pr. viename atviruke, kur vaizduojama centrinė Kaimo gatvė, nufotografuotas didžiausias Rusnės viešbutis. Viešbučio galiniame fasade į Šilutės gatvės pusę kybo F. E. Patzcker kontoros reklama. Tai sūnaus Franzo Eduardo Patzcker kontoros iškaba. Tuo metu ir viešbutis „Hotel du Nord“ dar priklausė jam, nes buvo tiesiai priešais jo sklypą ir vasaros kavinę. 1902 m. žymiausių Vokietijos likeriu gamintojų sąrašė randame ir Franzą Eduardą Patzcker (Patzcker F. E. Distillation, 1902). Tikėtina, kad jis Rusnėje turėjo teisę varyti degtinę bei gaminti likerius ir jo gaminiai buvo žinomi visoje Vokietijoje. Tačiau ankstyva mirtis 1910 m. nutraukė sėkmingą šeimos veiklą. 1912 m. gyventojų sąrašė Rusnėje gyveno tik pensininkė Wilhelmina Patzcker ir našlė Ida Patzcker (tikėtina, Franzo žmona). Tiesą sakant, Patzcker šeimos nuopelnų tyrimas Rusnei tik pradėtas šiuo darbu. Matyt, ateityje iškils daugiau informacijos apie šią šeimą ir jų veiklą Rusnėje.

Mitbürger, Landleute!
Eine engere Wahl findet statt zwischen unserem Reichstags-Candidaten Kaufmann **Heinrich Ancker** in Ruß, der die meisten Stimmen erhalten hat, und dem Feldmarschall Grafen **Moltke**. Gebt Herrn **Moltke** alle Ehre, aber Herrn **Ancker** Eure Stimme. Der specialisirte Militär-Corps kommt zum ersten Male im nächsten Reichstage zur Verathung; wir wollen wohl gerüstet sein; erstreben aber gleichwohl Abkürzung der Dienstzeit, mindestens nach dem Maße der Bildung. Ein Deutsches Gesetzbuch über bürgerliches Recht und Rechtliche-Ordnungen in bürgerlichen und Strafsachen werden vorgelegt werden; die Schmutzgerichte vollständig beseitigt zu erhalten, die man befehlen will. — Wählt Herrn **Ancker**, den Mann aus Eurer Mitte, der diese und die sonst vorkommenden Angelegenheiten in Euerem, im vollstänlichen Sinne mit Eurer Aufhebung bringen wird. Niemand säume, am Wahltag **Montag, den 26. Januar 1874,** zum Wahlsche zu treten und einen mit dem Namen des Kaufmanns **Heinrich Ancker** zu Ruß versehenen Zettel zusammengefasst in die Wahlurne zu legen.
Das liberale Wahl-Comité.
Gessner-Heydenberg, Gubba-Gühhöfen, Zahn-Sappichsen, Loesché, Meyhöfer, Pohntz, A. Richter, Ruffmann, Zacher-Memel, Patzcker-Ruß, Schlick-Grottingen, Schmitt-Verderburg, Stasselt-Wagiden.

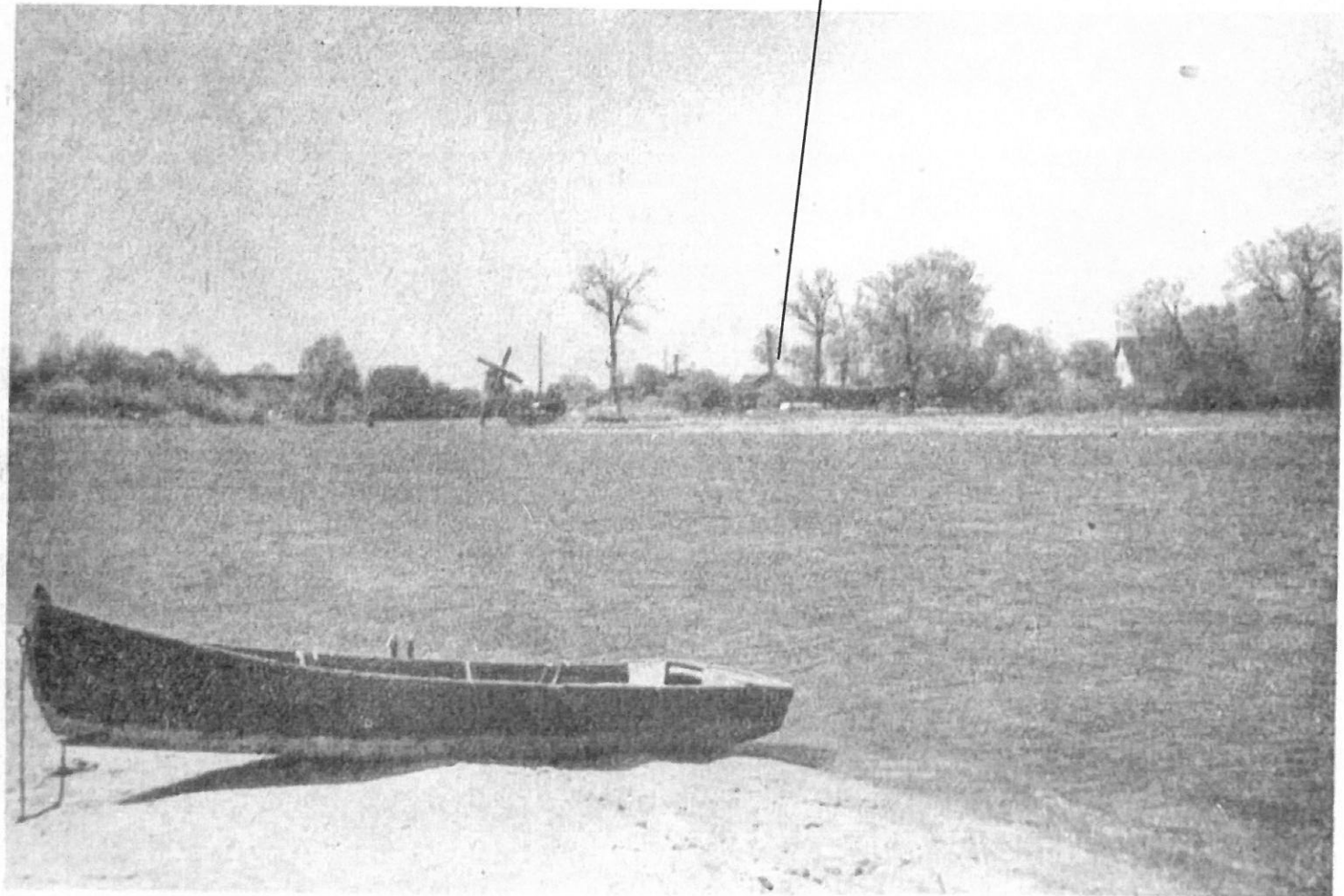
Liberalų partijos rinkimų komiteto 1874 01 26 atsišaukimas publikuotas „Memeler Dampfboot“. Tarp komiteto narių : „Patzcker – Ruß“

Patzcker sodas-parkas. Sandėliai ir kiti pastatai sklype Nr. 8854/0003: 0494. Plaukiojantys kioskeliai Tilto atkabinamoji dalis

XX a. 4 deš. pabaigoje prie Patzcker sklypo Pakalnės pakrantėje stovėjo dvi eilės įvairios paskirties pastatų. Prie krantinės priešvartuoti 5 plaukiojantys kioskeliai. Tikėtina, kad čia jie buvo statomi. Juos nubuksyrudavo vasarai į Klaipėdos turgų. Fotonuotrauka iš AdM archyvo

Pastatai sklype, šiaudieninis kadastro Nr.8854/0003: 0494

Blick auf Rüd

Tarpukariu, 4-ojo deš. pabaigoje prie Pakalnės buvo pastatyti gamybiniai ir sandėliavimo pastatai, įrengta poliais užkalta krantinė. Prieškario fotonuotraukoje matyti rytinis gamybinių pastatų eilės galas, kuris siekė sklypą, šiaudieninis kadastro Nr.8854/0003: 0494. Fotonuotrauka iš knygos „Ostpreussen“

PATZCKER SODYBA IR SKLYPAS

1837/1838 m. statistikos duomenimis Ekspeditorius Patzcker Rusnėje valdė 36 margus 67 kv. rykšte žemės, kurią 1814 10 26 sutartimi pirko iš Wilhelmo Stengelio. Pastarasis buvo garsios Rusnės smuklininkų Stengelių palikuonis.

Jeigu pažvelgtumėte į išlikusį mūrinį Patzcker gyvenamąjį namą, tai pastebėtumėte, kad jis pastatytas ant kalvos. Toji kalva – tai suvežtų žemių paaukštinta sklypo stačiakampė dalis prijungta prie apsauginio pylimo. Gyvenamasis namas pastatytas ant beveik 4 metrų virš jūros lygio kvadrato plano aukštumos. Ši aukštuma daug aukščiau pagrindinės Neringos gatvės lygio. Visa tai padaryta, kad joks potvynis negalėtų apsemti namo.

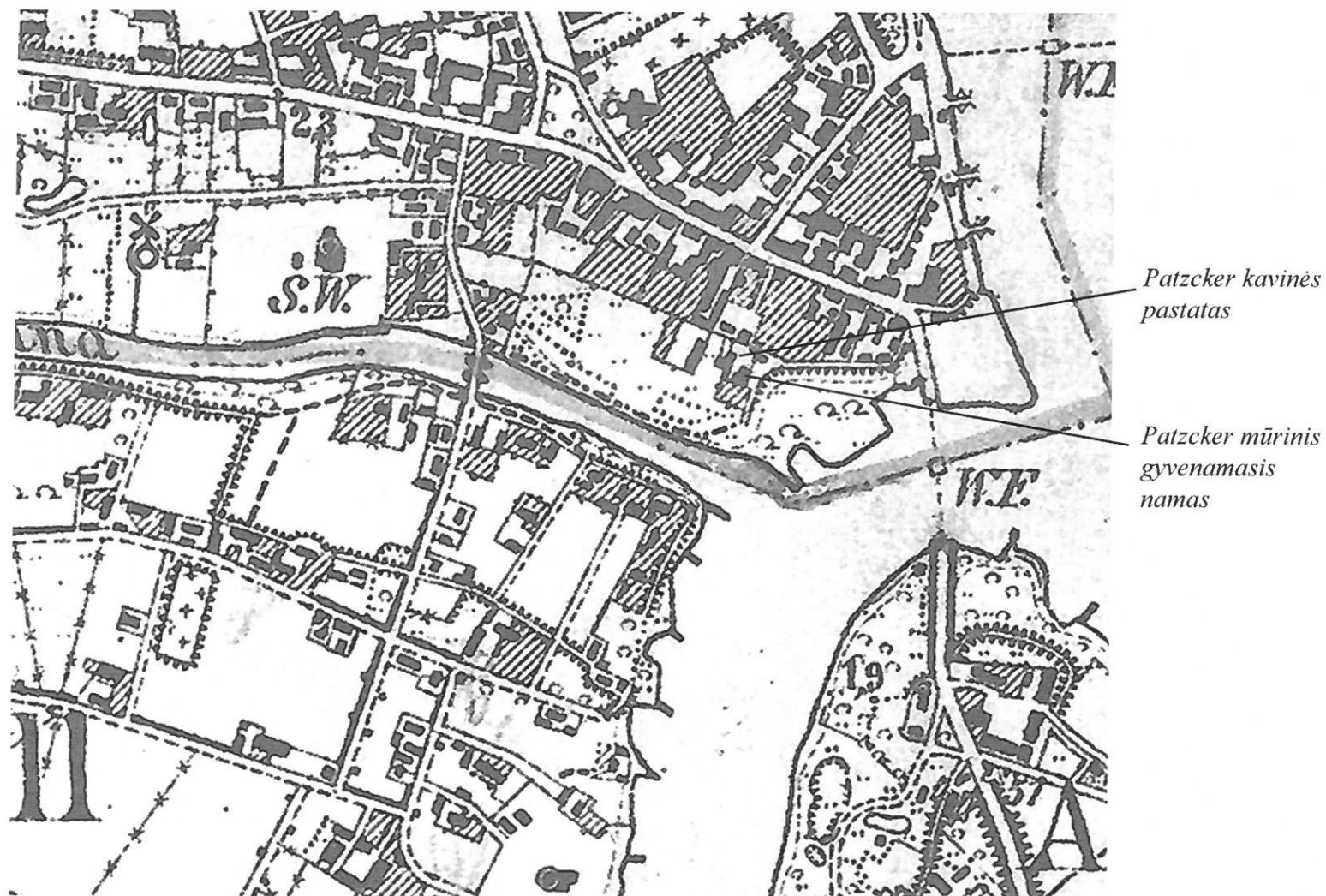
Palyginus seno atviruko vaizdą su šiandiena, matyti, kad dešinėje pakeliui taku į šalia gyvenamojo namo buvusį kavinės pastatą stovėjo Patzcker koncertų salė. Ji taip pat pastatyta ant paaukštinimo – stambių medinių polių, pakelta apie 1,5 metro virš tako lygio.

Kada gi buvo pastatyti šie pastatai? 1860 m. žemėlapyje matyti, kad nuvestas keliukas nuo pagrindinės gatvės į būsimąjį Patzcker sklypą. Sklype pažymėtas pastatytas vienas nedidelis pastatas galu į centrinę gatvę. Šalia jo ilgas pastatas lygiagrečiai centrinei gatvei. Vėlesni 1893 m. Vokietijos generalinio štabo žemėlapiai šio sklypo užstatymo nedetalizuoja. Tik detalus 1912 m. Vokietijos generalinio štabo žemėlapis žymi visus tuo metu sklype ir jo aplinkoje stovėjusius pastatus. Žemėlapyje matome mūrinį Patzcker gyvenamąjį namą, šalia jo medinį kavinės pastatą. Tačiau nėra pažymėta jokių pastatų už jų į pietus, Pakalnės pakrantėje.

1910 m. mirė pagrindinis giminės tęsėjas Franzas Eduardas Patzcker. Tikėtina, kad nuo tų metų prasidėjo giminės didybės nuosmukis. Be to, 1923 m. Lietuvos Respublikai atsiėmus Klaipėdos kraštą, visiškai sustojo plukdomos medienos verslas. Sieliai Nemunu nebeplaukė dėl konflikto su Lenkija.

Gyvenamasis namas Kavinė Koncertų salė

1912 m. žemėlapis fiksuoja, kad pastatų Pakalnės pakrantėje prie Patzcker sklypo dar nebuvo. Šeimininkas puoselėjo gražų kraštovaizdį ir savo sodą prie sklypo. Tačiau 4-ame deš. naujas sklypo savininkas čia pastatė visą eilę gamybinių ir sandėliavimo pastatų, kurie išliko po Antrojo pasaulinio karo ir po karo buvo panaudoti Rusnės Rybzavodo. Čia buvo MRS-as (mechaninių dirbtuvių ir remonto stotis) su prielauka žvejybiniam laivams. Žemėlapių fragmentas iš Kęstučio Demerecko rinkinio

MRS MECHANINĖS DIRBTUVĖS

Antrasis pasaulinis karas Rusnei sudavė lemiamą smūgį: nors nebuvo sugriauta miestelio pastatų, tačiau vokiečių susprogdintas tiltas vėl atskyrė miestelį nuo žemyno. 1944 m. rugsėjo pabaigoje artėjant Raudonajai armijai visi gyventojai buvo raginami palikti miestą ir evakuotis. Toks siūlymas buvo pasvertas, nes karo prasme sovietų armija įžengė į Vokietijos teritoriją ir nesvarbu, kad čia gyveno daug lietuvių, visi gyventojai buvo laikomi vokiečiais, ir jiems kliuvo pirmasis užkariautojų keršto smūgis.

Nežinome, kas dėjos Rusnėje po „išlaisvinimo“, tačiau jau 1946 m. rugpjūčio 1 d. LTSR Žuvies pramonės ministerijos įsaku Mažosios žvejybos trestas įpareigotas Rusnėje organizuoti statybos darbus įkuriant žuvies apdorojimo įmonę (rus. Rybzavod)(KAA, F.). Rugpjūčio 2 d. įsaku Nr. 62 Rusnės Rybzavodo direktoriumi paskirtas Piotras Petrovičius Ežovas. Rusnės Rybzavodui priklausė Kintų, Mingės ir Panemunės padaliniai. Vienas iš Rybzavodo padalinių įsikūrė likusiuose nesugriautuose pastatuose prie Pakalnės. Jis vadinosi MRS (tikėtina „mechanišeskaja remontnaja stancija“). Pastatuose buvo lentpjūvė, mechaninės dirbtuvės, tinklų gamybos cehas, žvejybinių valčių dirbtuvės, sandėliai ir kitos patalpos (p. Genutės pasakojimas). 1947 m. lapkričio 12 d. rusniškiai jau turėjo 337 venterius, tačiau sekantiems metams buvo įsakyta pasigaminti dar 165. Turėjo 213 statomų tinklų, įsakyta pasigaminti dar 25. Kadangi šiame padalinyje buvo lentpjūvė, tai MRS buvo laikomi ledai žuviai šaldyti (pasakojo Antanavičius). 1947 m. žiemą Rusnės žvejams buvo nustatyta norma išpjauti upėje ir atsigabenti į ledo sandėlį 1500 kub. metrų ledo. Dažniausia ledas buvo sandėliuojams pastate ir apipilamas pjuvenomis. Pakrantėje dar buvo poliais užkaltos krantinės likučiai, todėl laivai: dorės, vėliau ir botai galėjo čia prisišvartuoti ir įrengto pakabinamo bėgio pagalba pasikrauti į laivą tinklus, kitą įrangą. Tikėtina, kad bėgis tarnavo ir iškelti remontui variklius. Krantinė nuo ledų apsaugota koku 2 m išsikišusiu į upę betoniniu įtvirtinimu. Kaip pasakoja Rusnės senbuvė p. Genutė, pakrantėje rusniškiai laikė ir savo valtis, nes kiekviena šeima turėjo po valtį.

MRS teritorija buvo aptverta aukštoka vertikalių lentų tvora. Pastatų virtinė ėjo iš vakarų į rytus įstrižai toldama nuo Pakalnės kranto. Pirmieji trys sujungti labai platūs žemu stogu mediniai pastatai skirti sandėliavimui ir gamybai. Už jų prijungtas kiek siauresnis pastatas, toliau už jo vėl platus žemu stogu pastatas. Ši pastatų linija ėjo prie pat Patzcker sklypo ribos, palei tvorą. Patzcker sodas fotonuotraukoje iš rytų apribotas aukštais medžiais. Sode matyti dar išlikę dekoratyviniai medžiai (gal kukmedžiai?).

1968 m. Pakalnės pakrantėje buvo MRS pastatai ir prielauka, kurioje priešvartuotas botas. Tuo metu kitoje Pakalnės pusėje pradėtos statyti naujos Žuvininkystės ūkio dirbtuvės ir uostas. Kęstučio Demerecko fotonuotrauka

1964 m. Pakalnės pakrantėje prie buv. Patzcker sklypo virė Žuvininkystės ūkio dirbtuvių gyvenimas: baržos, valtys, kranai, buldozeriai, slipas ir daugybė įvairios paskirties pastatų. Fotomuotruoka iš Michaelio Jūringo knygos „Šuoliai per amžius“ (2004)

Pastatai sklype Nr. 8854/0003: 0494

1968 m. fotonuotraukoje užfiksuoti MRS komplekso statiniai Pakalnės pakrantėje. Senoji poliais užkalta krantinė tiko prišvartuoti žvejų dories ir botus. Kęstučio Demerecko fotonuotrauka

1961 m. Rusnės miestelio plane M 1: 2000 prie Pakalnės pažymėtas išsidėstęs visas MRS pastatų kompleksas. Du XX a. 4-ajame deš. statyti komplekso pastatai patenka į dabartinį sklypą, kurio kadastro Nr. 8854/0003: 0494

*Sklypo vaizdas 2021 m. rudenį. Matyti aukštais medžiais apribotas buvęs Patzcker parkas-sodas. Išlikęs vienas mūrinis sandėliukas priklausęs Rusnės MRS.
Kęstučio Demerecko fotonuotrauka*

IŠVADOS

1. Rusnės gyvenvietė radosi XIV a. pab. saloje tarp trijų upių: Atmatos, Rusnės ir Sklados. Ši sala vadintina Mažoji Rusnės sala.
2. XVI a. Pakalnės pakrantėje (dabartinė Neringos g. šiaurinė pusė) kūrės smuklės, nes čia ėjo pagrindinis vandens prekybos kelias. Pietinė dab. Neringos g. pusė buvo plačios Rusnės upės (vėliau pavadintos Pakalne) vandenys.
3. XVIII a. pabaigoje Pakalnė buvo užnešta smėliu ir dumblu. Upės vaga siaura, negili vingiavo buvusios plačios upės salpoje.
4. Rusnės (Pakalnės) upė sąlygojo miestelio kūrimąsi, nes sodybos iki XVIII a. pab. galėjo kurtis tik kairėje (šiaurinėje) šiandieninės Neringos g. pusėje.
5. XIX a. viduryje pagaliau nusistovėjo stabilesnė upės vaga ir pastatai pradėti statyti pietinėje gatvės pusėje. Nutolusi į pietus pagrindinė Pakalnės vaga paliko žemus, laisvus smėlio plotus tarp pagrindinės Kaimo (dab. Neringos g.) gatvės ir upės kranto.
6. 1860 m. nuo centrinės Kaimo gatvės jau nuvestas keliukas į vieno žymiausių Rusnės medienos ekspeditorių Eduardo Patzcker sklypą. Jame ant žymaus paaukštinimo stovėjo medinis gyvenamasis namas (vėliau kavinė) ir ilgas ūkinis pastatas.
7. Tikėtina, kad netrukus buvo pastatytas ir mūrinis gyvenamasis namas, išlikęs iki šių dienų – Neringos g. 5A.
8. Patzcker buvo įžymi pirklių šeima. Eduardas ir jo sūnus Franzas buvo Klaipėdos masonų ložės „Memphis“ nariai. Vienas pirmųjų viešbučių Rusnėje pavadintas „Prinz Wilhelm“ būsimo karaliaus vardu, ikurtas prieš 1871 m. priklausė Franzui Patzcker. Šis centrinis Rusnės dviejų aukštų viešbutis vėliau vadintas „Hotel du Nord“ iki 1910 m. priklausė Patzcker šeimai. Priešais viešbutį, kitoje gatvės pusėje jie buvo pastatę Rusnės koncertų salę. Palei salę ėjo pagrindinis takas į Patzcker sodybą. Prie sodybos pasodintas sodas-parkas. Kai kurie medžiai išliko iki šių dienų. Pakalnės pakrantėje buvo įrengtas Žiemos uostas, kuriame stovėjo ir Patzcker laivai.
9. 1910 m. mirus pagrindiniam šeimos atstovui Franzui Eduardui Patzcker, tikėtina, šeimos verslas pašlijo. Be to, susiklostė nepalankios aplinkybės sielių plukdymui. Lietuvai 1923 m. atsiėmus Klaipėdos kraštą, vandens kelią blokavo Lenkija.
10. XX a. 3–4-ajame deš. sklypą įsigijo kitas verslininkas, kuris pradėjo vystyti verslą Pakalnės pakrantėje. Čia buvo pastatyta eilė pastatų su sandėliais, lenpjūve ir uosto krantine. Tikėtina, kad čia buvo statomi Klaipėdos turgaus plaukiojantys kioskeliai.
11. Po Antrojo pasaulinio karo šiame gamybiniame komplekse įkurta Rusnės žuvies ūkio (Rybzavodo) MRS mechaninė remonto stotis. Čia buvo tinklų sandėliai, lenpjūvė, laivų remonto mechaninės dirbtuvės, ledo sandėlis.
12. 1961 m. Rusnės plane M 1: 2000 RMS komplekse užfiksuota daugybė pastatų. Juos matome ir 1964 m. fotonuotraukoje.
13. Du XX a. 4-ajame deš. pastatyti MRS komplekso pastatai buvo ir šiandieniniame sklype kadastro Nr. 8854/0003: 0494. Sklypas vakaruose prasideda nuo Patzcker sodo-parko ribos ir L forma tęsiasi į pietus iki Pakalnės apsauginio pylimo.

PASIŪLYMAI

1. Buvusių XX a. 4-ajame deš. pastatų vietoje pastatyti naujus Rusnės architektūrai būdingus pastatus pratęsiant K. Zubovo 1970 m. specialiai Rusnei suprojektuotų modernių pastatų eilę upės pakrantėje. Kaip teigia paveldo specialistas ir architektūros istorikas Martynas Purvinas: „Tai buvo vienas pirmųjų bandymų panaudoti senosios architektūros bruožus šiandienai“ (Rusnė, 116). Projekte siūlau panaudoti Rusnės senosios miestietiškos architektūros elementus (pjaustytos vėjalentės, lėkiai, žirgeliai, lenkti čerpiniai stoglangiai (paštas).

PANAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

- M. Jürging, Šuoliai per amžius. Kelionių per Rusnės miestėli Nemuno deltoje vadovėlis, parašytas senovine būriška kalba, ISBN 3-00-015660-7, Hanover, 2005
- P. Jakštas, M. Purvinas..., Rusnė. Vilnius, 1992
- K. Demereckas, Nemuno deta. Penkių šimtmečių akimirka, Klaipėda 2020
- M. Purvinas, Būdingi tradicinės architektūros pavyzdžiai Nemuno deltos regioniniame parke, Kaunas, 1999
- R. Dethlefsenas, Rytų Prūsijos kaimo namai ir medinės bažnyčios, Vilnius, 1995
- Königsberg in historischen Ansichten und Plänen, Berlin, 2002
- Kreis Heydekrug – W. Buttke, Der Kreis Heydekrug, Flensburg, 1976
- H. A. Kurschat. Das Buch vom Memelland. 1990
- Mažosios Lietuvos enciklopedija, IV tomas, Vilnius, 2010
- J. Sembritzki, A. Bittens, Šilokarčemos apskrities istorija, Šilutė, 2008
- Šilutės kraštas. Enciklopedinis žodynas, Šilutė, 2000
- Ottomar Scriber, Die St Johannisloge Memphs i. D. Memel 1776–1926, Memel 1926
- S. Stankevičius, Heydekrug, Šilutės krašto istorija atvirukuose, Šilutė, 2012
- S. Stankevičius, Russ. Ostpr., Rusnės krašto istorija, Šilutė, 2015
- Adressbuch der Kaufleute, Fabrikanten und Gewerbsleute von Ost - und Wes- Preussen, Band 11, Nürnberg, 1871
- Adressbuch für Stadt und Landkreis 1921
- Adressbuch für Stadt und Landkreis Heydekrug 1941/1942
- Gerhart Willoweit, Die Wirtschaftsgeschichte des Memelgebiets, 1969
- 1874 01 26 „Memeler Dampfboot“
- 02/03/1829 The Salisbury and Winchester Journal - Last ..<https://www.lastchancetoread.com> > ...

Panaudoti žemėlapiai:

- 1648 m. žemėlapis „Districtus Memelensis“ , kopija Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus rinkinys
- 1670 m. Naronskio žemėlapis „Districtus Memelensis“, kopija Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus rinkinys
- 1792 m. žemėlapis „Strom Carte von dem Russ von der Taremischke Grentze bis nach dem Dorffe Russ ...“ kopija iš Berlyno nacionalinės bibliotekos
- 1796 –1802 m. Šrioterio pieštas žemėlapis, Berlyno nacionalinės bibliotekos rinkinys
- 1905 m. Vokietijos generalinio štabo žemėlapis, išleistas 1922 m. Sieberto Klaipėdoje
- 1912 m. Vokietijos generalinio štabo žemėlapis 1:25000 leidyklos „Libra Memelensis“ rinkinys
- XIX a. pab. Nemuno deltos žemėlapis, Šilutės muziejaus rinkinys

Kultūros paveldo departamento Klaipėdos skyriui,
UAB „Rusnės perlas“

Dokumentą elektroniniu
parašu pasirašė

Data: 2022-09-12 13:15:50
Paskirtis: Tvirtinti
Vieta: Tomo g.2, Klaipėda
Kontaktinė informacija:
El.p.:

**Rusnės miestelio istorinės dalies (2933) teritorijos, Šilutės raj. sav.,
sklypo Neringos g. kad. Nr. 8854/0003: 0494,
2022 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų pažyma**

Klaipėda,
2022-07-04

2022 m. birželio mėn. Rusnės miestelyje, sklype Neringos g. kad. Nr. 8854/0003: 0494, buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Tyrimus užsakė atlikti UAB „Rusnės perlas“. Sklypas patenka į saugomos nekilnojamosios kultūros vertybės Rusnės miestelio istorinės dalies (2933) teritoriją (priedas Nr. 1).

Leidimas vykdyti žvalgomuosius archeologinius tyrimus LA-188 buvo išduotas Kultūros paveldo departamente prie Kultūros ministerijos 2022-06-13, pagal Mokslinės archeologijos komisijos aprobuotą archeologinių tyrimų projektą (2022-05-31). Tyrimus atliko archeologas [redacted] (atestato Nr. 0611).

Archeologinių tyrimų tikslas: žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu siekiama nustatyti, ar sklype esama archeologinio sluoksnio, archeologinių radinių, užfiksuoti aptiktus sluoksnius, surinkti radinius, parengti paveldosauginės rekomendacijas.

2022 m. tyrimai buvo atlikti apie 1234 m² dydžio sklype (priedai Nr. 1 ir Nr. 2).

2022 m. sklype Neringos g. kad. Nr. 8854/0003: 0494 buvo ištirti šeši 1x2 m dydžio šurfai (šurfai Nr. 1-6), iš viso ištirtas **12 m²** plotas (priedai Nr. 1, 2, 3).

2022 m. atlikus tyrimus nustatyta:

Šurfluose aptiktas neintensyvus, 65-100 cm storio, XX-XXI a. kultūrinis sluoksnis. Iki tirtų šurfų dugno 1,35-2,00 m gylyje aptikti supiltiniai arba sąnašiniai smėlio sluoksniai be archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių (priedas Nr. 3, nuotr. Nr. 1-6).

Šurfo Nr. 5 šiauriniame kampe, 10-15 cm gylyje, aptiktas betono pamato fragmentas. Pamatas – apie 1 m aukščio, apačioje – apie 25 cm aukščio ir 15-20 cm pločio praplatinta pamato dalis. Betono pamatas galimai sudarytas iš cemento mišinio, žvyro ir įvairaus dydžio akmenų. Atidengto pamato fragmento pietinės sienelės ilgis 60-90 cm. Pamatas orientuotas apytikriai rytų-vakarų kryptimi. Aptiktas pamatas gali būti datuojamas XX a. 3-6 deš. (priedas Nr. 3, nuotr. Nr. 5).

Tyrimų metu rasta nevertingų XX a. radinių (metalo dirbinių fragmentų, stiklo butelių liekanų, buitinės keramikos fragmentų, tinklų liekanų, plastiko ir gumos dirbinių fragmentų), XX a. akmeninis ir betoninis pasvaras ir akmens masės indo fragmentas.

Paminklosauginės rekomendacijos:

1. Sklype vykdant žemės judinimo darbus papildomi archeologiniai tyrimai nereikalingi.
2. Jei žemės judinimo darbų metu bus aptikta statinių liekanų, archeologinių radinių ar nekilnojamojo daikto vertingųjų savybių, vadovautis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 9 straipsnio 3 dalimi.

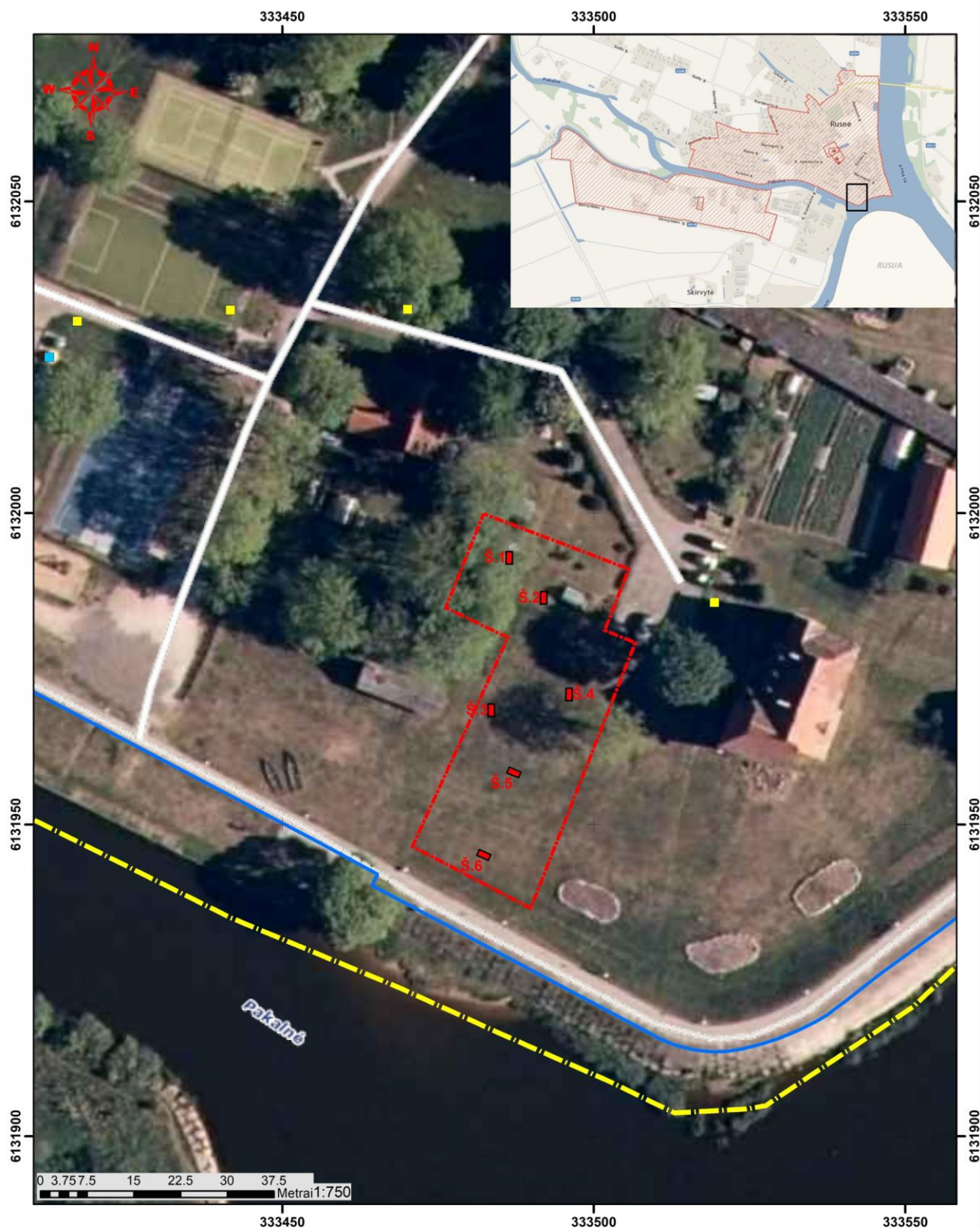
Priedamų priedų sąrašas:

1. PRIEDAS NR. 1 Planas Nr. 1;
2. PRIEDAS NR. 2 Planas Nr. 2;
3. PRIEDAS NR. 3 Nuotraukos.

Archeologas [redacted]

Tel. Nr.: [redacted]

El. paštas: [redacted]

Planas NR. 1 2022 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai Rusnėje, sklype Neringos g. kad. Nr. 8854/0003: 0494

Planas NR. 2 [redacted] 2022 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai Rusnėje, sklype Neringos g. kad. Nr. 8854/0003: 0494

1. Iširtas šurfas Nr. 1, gylis 1,6-1,9 m. Fotografuota vakarų kryptimi

2. Iširtas šurfas Nr. 2, gylis 1,5-2 m. Fotografuota vakarų kryptimi

3. Ištirtas šūrfas Nr. 3, gylis 1,45-1,95 m. Fotografuota rytų kryptimi

4. Ištirtas šūrfas Nr. 4, gylis 1,15-1,7 m. Fotografuota rytų kryptimi

5. Iširtas šūrfas Nr. 5, gylis 1,4-2,05 m. Fotografuota šiaurės-rytų kryptimi

6. Iširtas šūrfas Nr. 6, gylis 1,35 m. Fotografuota pietvakarių kryptimi